Влада — Радам!

Голос України

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 98 ◆ Четвер, 23 травня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

...СИРІТСТВО ЯК БЛАЖЕНСТВО?

Вперше йти в армію — все одно, що вперше йти до дитсадка чи, скажімо, до першого класу. Звісно, солдат навіть собі в цьому не признається, але душа його в цей день молодшає одразу років на тринадцять і тихенько та безпорадно плаче за мамою.
І це — прекрасно.
Так, прекрасно, бо, справді, що поганого в тім, щоб хоч раз на кілька літ отак любити маму — як цілий світ, до ніжного розпачу?
Це — той самий момент, коли сирітство є блаженством, бо відкриває істинну ціну рідних тобі людей і місць.
Що ж поробиш, коли для цього потрібен шок?

(Закінчення на 9-й сторінці).

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

СТОЛИЦЮ України з робочим візитом відвідав Надзвичайний і Повноважний Посол Ірландії в СРСР Патрік Маккейб. 21 травня його прийняв Голова Верховної Ради УРСР Л. Кравчук. Відбулась розмова, в ході якої гість цікавився політичним становищем у республіці, підготовкою її нової Конституції, ставленням України до підписання Союзного договору, іншими проблемами, що виникають у ході перебудови.

З обох сторін було висловлено готовність максимально сприяти розвиткові всебічних українсько-ірландських зв'язків.

У розмові взяли участь керівник Секретаріату Верховної Ради УРСР М. Хоменко і міністр закордонних справ УРСР А. Зленко.

Посол Ірландії зустрівся з головою Комісії у закордонних справах Верховної Ради УРСР Д. Павличком. Він побував у Міністерстві закордонних справ УРСР і Київському міськвиконкомі.

УЧОРА в центральній пресі опубліковано Закон Союзу Радянських Соціалістичних Республік «Про соціальний захист громадян, які потерпіли внаслідок чорнобильської катастрофи», прийнятий Верховною Радою СРСР 12 травня цього року.

РАДЯНСЬКІ люди приголомшені звісткою, що надійшла з Індії, про вбивство Раджива Ганді. З ім'ям цієї людини, яку добре знали в нашій країні, пов'язано багато сторінок радянсько-індійської дружби. Потік телеграм, телефонні дзвінки надходять зараз у посольство Індії в Москві. Воно повідомляє, що траурну книгу співчуття відкрито в посольстві 23 травня з 11 до 16 години. Адреса: вулиця Обуха, 6.

НА землі волинській, де відбулась одна з найбільших козацьких битв — битва під Берестечком, почалися торжества, присвячені 500-річчю українського козацтва. В Луцьку відбулось організоване обласною філармонією театралізоване «Свято слави козацької», в якому разом з місцевими артистами взяли участь відомі виконавці і творчі колективи республіки.

ГОЛОС України

Засновник — Верховна Рада Української РСР

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

УРСР, 252047
Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий корсіткою — 446-60-22

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-69,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955
Тираж 166 300

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

ЗУПИНКА ЗА НАЧИНКОЮ

Денне і вечірнє засідання 21 травня

Дещо вибившись через незаплановану перерву з графіку роботи, сесія розглянула, обговорила й затвердила вищий ешелон законодавчої влади, Кабінету міністрів УРСР і визначилася в частині принципових позицій Концепції нової Конституції, яку депутати обговорили минулого тижня.

Якщо коротко характеризувати обговорення кандидатур віце-прем'єра та державних міністрів, то проходило воно мляво і... конструктивно. Коли я слухав виступи депутатів, які пропонували довіритися В. Фокіну в його виборі, то в мене навіть склалося враження, що урядовців, кращих за О. Масельського, віце-прем'єра, В. Антонова, держміністра з питань оборонного комплексу республіки, А. Мінченка, держміністра з питань економіки, і В. Ткаченка, держміністра з питань агропромислового комплексу та продовольства, взагалі нема. І хоча стан справ в економіці свідчить про інше, претенденти на посади, розповідаючи про свої плани роботи, справді висловилися досить прогресивно. Так, В. Антонов сказав, що підприємства оборонного комплексу, що знаходяться на Україні, треба передати під юрисдикцію республіки і, провівши конверсію, в основному перепрофілювати їх на випуск товарів з високою ефективністю і рентабельністю. А. Мінченко висловився за якнайскоріше втілення в життя Закону про економічну самостійність республіки і власної програми виходу з кризи. В. Ткаченко говорив про необхідність справжнього повороту до потреб села і впровадження різних форм господарювання на землі.

Єдиним, що викликало гамір в залі, було запитання депутата С. Семенця (Чернігівщина) до О. Масельського: як він голосував за суверенітет у Москві? Претендент відповів, що «за», а С. Семенець, сказав що результати поіменного голосування свідчать про інше. Тоді О. Масельський відповів, що він міг це й забути. А депутати, зауваживши, що в питанні суверенітету України хто-хто, а вищі урядовці мають бути послідовними, затвердили кандидатури і вирішили ще одне, на мій погляд, важливе питання. Щоб не було над галузями народного господарства багатоповерхового начальства, поєднати посади і затвердити А. Мінченка на подвійній посаді держміністра — міністра економіки і В. Ткаченка на посаді держміністра — міністра сільського господарства. Нам же залишається чекати підтвердження того, що депутати не помилилися в своїй одностайності і справи в економіці й нашому житті поліпшаться.

А на вечірньому засіданні депутати, як і домовлялися минулого тижня, розглянули й обговорили принципові позиції Концепції нової Конституції, які Конституційна комісія узгодила, систематизувала й розбила на тринадцять пунктів.

Першим стояв пункт про назву нового Основного Закону. Запропоновано було шість варіантів: від комісії — «Конституція Республіки Україна (України)», а від депутатів надійшли пропозиції, які, власне, стосувалися назви республіки: Українська, Українська Демократична, Українська Радянська, Українська Радянська Соціалістична та Радянська Україна.

Ось тут і розгорілися пристрасті. За першим разом не пройшла жодна пропозиція і кожну відмову депутати зустрічали аплодисментами. Не витримав і головуючий Л. Кравчук: «Не треба радіти там, де горе, і святкувати перемогу там, де її нема. Так можна дорадитися...». Після тривалої перепалки все-таки зупинилися на робочій назві «Конституція України», яка набрала мінімум-мініморум — 227 голосів «за». Назву ж республіки вирішили винести на всенародний референдум.

Преамбула Основного Закону «має підтвердити волю і рішучість народу України забезпечити умови життя, гідні людини, утвердити соціальну справедливість, побудувати суверенну, миролюбну демократичну правову державу, відкриту для міжнародного співробітництва». Знову ж таки після численних виступів і переголосувань за пропозицією 33 аграрників і 17 попередніх виступаючих Конституційну комісію зобов'язали якимось чином відбити в преамбулі положення про соціалістичний вибір.

У ставленні до Союзу РСР і можливих інших політичних чи економічних союзів депутати проголосували за їхню вірогідність, враховуючи такі принципи: добровільність входу і виходу; суверенна рівність і взаємовигідність; відмова від застосування сили або від загрози застосування сили чи будь-яких інших засобів тиску; територіальна цілісність; непорушність існуючих кордонів; мирне врегулювання спорів і конфліктів; невтручання у внутрішні справи; повага прав людини; рівноправність і право народу вирішувати свою долю, співробітництво і взаємодопомога; сумлінне виконання договірних зобов'язань; здійснення спільної діяльності за взаємною згодою і в прийнятному для кожної держави обсязі; незаподіяння шкоди інтересам одне одного і Союзу в цілому.

Передбачили депутати главу про обов'язки громадян перед державою і суспільством, адміністративно-територіальний поділ України на області, райони, райони в містах, селища, сільради і Кримську АРСР з власною Конституцією, однопалатний постійно діючий парламент, судову владу, яка здійснюється від імені республіки і поділяється на Верховний, обласні, районні (міські) і військові суди. Господарські справи розбиратимуть арбітражні суди, а судді обиратимуться населенням шляхом таємного голосування і матимуть повноваження 10 років.

Буде в республіці й свій президент, обраний безпосередньо народом на рівних загальних виборах шляхом таємного голосування. А щоб обмежити його владу, парламент має право вето на нормативні укази президента, затверджує Кабінет міністрів, а президент щорічно звітує перед Верховною Радою, відповідає в порядку імпічменту, обмежений у фінансових питаннях, і повноваження його можуть бути припинені шляхом ініціативного референдуму народу.

Отже, плідно попрацювавши, парламент визначив контури і уряду, і держави. Йому і нам з вами залишається тільки наповнити їх реальним змістом на загальне благо.

Володимир СКАЧКО,
парламентський кореспондент «Голосу України».

«І ВІВЦІ ЦІЛІ, І ВОВКИ СИТІ»

Ранкове засідання 22 травня

І всі гарні перед народом, і є Президент, і нема його. Це самообман, — так резюмував Голова Верховної Ради Л. Кравчук результати голосування положень Концепції нової Конституції та альтернативних варіантів щодо організації державної влади і самоврядування на місцях. Відкинувши положення Концепції про те, що в областях діє місцева адміністрація, котра призначається Президентом республіки, а на рівні населених пунктів, районів — місцеве самоврядування, що включає сільські, селищні, міські, районні Ради народних депутатів, їх виконавчі та розпорядчі органи, депутати віддали перевагу альтернативному варіанту. Він полягає в тому, що на всіх рівнях адміністративно - територіального поділу республіки діє система місцевої державної влади і самоврядування, яка здійснюється через відповідні Ради народних депутатів, органи територіального громадського самоврядування, збори і сходи, місцеві референдуми та інші форми безпосередньої демократії. Ця пропозиція набрала 283 голоси.

Усього 165 народних депутатів вбачали ефективним, щоб голова місцевої Ради народних депутатів був одночасно і головою виконкому, і найвищою посадовою особою відповідної адміністративно-територіальної одиниці — представником Президента республіки. А от коли на голосування було поставлено альтернативну пропозицію, що звучить так: «Найвищою посадовою особою на території області, району, міста, селища, сільради виступає голова відповідної Ради народних депутатів, який водночас є і головою виконкому», за неї віддали голоси 329 народних депутатів. Тобто усі вони висловилися проти того, щоб голови були представниками Президента.

Вже на цьому етапі голосування стало зрозуміло, що від президентської форми правління, з якою депутати в принципі погодилися, може залишитися тільки посада Президента, котрий, хоч і буде обраний народом, ніякого відношення до виконавчої влади на місцях не матиме.

Цю думку, зрештою, підтвердив і подальший хід голосування запропонованих варіантів Концепції.

Судіть самі. «Президент затверджує або визнає повноваження голови Ради, надаючи йому цим актом статусу свого уповноваженого» — 134 депутати проголосували «за», 181 — «проти». Не пройшла й інша пропозиція — «Президент має право відмовного «вето» щодо обраного Радою голови, але лише один раз, повторне підтвердження місцевою Радою повноважень свого голови є остаточним. В такому випадку він стає уповноваженим представником Президента».

Усе це означає, що певна частина народних депутатів Верховної Ради зажадала б бачити у Президентові маріонетку. Президент у такому разі повністю пов'язаний у діях своєю безвладністю, з одного боку, а з другого, він несе повну відповідальність за стан виконавчої влади в державі. Тобто майбутнього Президента вже зараз самі парламентарії, що виступають за сильну виконавчу владу, заганяють у глухий кут і роблять з нього, як мовиться, такого собі хлопчика для биття.

Водночас за умови створення такої немічної структури виконавчої влади, безвладдя Президента, знову ж таки певна частина народних депутатів 251 голосом ратує за те, щоб прокуратура виступала від імені Верховної Ради. Ось де правовий нонсенс! А коли постало питання про те, до якої системи влади має належати прокуратура — судової, виконавчої, законодавчої, місця їй депутати не знайшли...

У цьому лідер парламентської більшості О. Мороз не вбачає проблеми, бо, як він упевнений, існує дифузія влад. На думку ж депутата О. Ємця, таке становище свідчить лише про відсутність чіткого поділу влад і намагання створити, крім законодавчої, виконавчої, судової, ще й четверту вла... — прокурорську, працівники якої є членами однієї партії. А ось думка депутата П. Мовчана:

— Справа в тому, що в парламенті ось уже кілька днів обстоюються партійні позиції...

Втім, можна погодитися і з депутатом В. Козаренком, що інтереси різних політичних сил зійшлися не на прокуратурі, а на прокурорі.

Ранкове засідання Верховної Ради було бурхливим, і, здавалося, депутати справді займалися перетягуванням каната: чия візьме.

Хоча початок засідання мав би надихнути на чесну законотворчу працю, від якої, врешті, і залежить майбутнє народу України. Бо 22 травня минуло 130 років відтоді, як на Чернечій горі у Каневі був похований прах великого сина України Тараса Шевченка. Пам'ять його депутати відзначили хвилиною мовчання і подумки мали сказати собі слова: «Ми будемо виконувати заповіти Шевченка». Так запропонував Л. Кравчук. Та чи сказали?

Світлана ПИСАРЕНКО,
оглядач з парламентських питань «Голосу України».

КОМЮНІКЕ

ПРО ПЕРЕБУВАННЯ ДЕЛЕГАЦІЇ РЕСПУБЛІКИ ХОРВАТІЯ НА ЧОЛІ З ПРЕЗИДЕНТОМ РЕСПУБЛІКИ Ф. ТУДЖМАНОМ В УКРАЇНСЬКІЙ РАДЯНСЬКІЙ СОЦІАЛІСТИЧНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

На запрошення Голови Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки Л. М. Кравчука в Києві 20 — 21 травня 1991 року перебувала з візитом делегація Республіки Хорватія на чолі з Президентом республіки доктором Ф. Туджманом.

У ході зустрічей відбувся детальний обмін думками про сучасне суспільно-політичне становище в Українській РСР та Республіці Хорватія, а також в СРСР та СФРЮ, обговорено шляхи подальшої активізації українсько-хорватського співробітництва на всіх рівнях, включаючи підприємства, установи, громадські організації.

Ф. Туджман поінформував Л. М. Кравчука про внутрішню ситуацію в Хорватії і зусиллях, спрямованих на відхід від однопартійної системи і створення вільного ринку.

Особливо були відзначені зусилля, що їх Республіка Хорватія докладає для захисту свого суверенітету і законної влади Республіки Хорватія.

Ф. Туджман ознайомив Л. М. Кравчука з пропозицією, спрямованою на вихід з державно-політичної кризи, що охопила Югославію, шляхом створення Союзу суверенних держав, а якщо це не буде можливим — мирним вирішенням питання про вихід.

В свою чергу Л. М. Кравчук поінформував хорватську сторону про розвиток подій в Україні, наголосивши, що визначальним в житті республіки є робота по реалізації положень Декларації про державний суверенітет України, яка відкрила нову сторінку в історії українського народу, визначила конкретні шляхи здобуття ним справжньої державності.

У принциповому плані наголошувалося на тому, що курс на суверенітет України не має нічого спільного з національною автаркією, а спрямований на ефективне забезпечення інтересів народу України через її взаємовигідне співробітництво з державами — учасницями нового Союзу, а також іншими країнами.

Наголошувалося, що вирішальною умовою здійснення всього наміченого є створення високоефективної ринкової економіки. У цьому зв'язку зазначалося, що для України значний інтерес має досвід розвитку ринкового господарства Хорватії.

Ф. Туджман відзначив, що промисловий потенціал Хорватії дає можливість для успішної багатопрофільної кооперації хорватських підприємств та фірм з українськими партнерами, насамперед у галузі приладобудування, хімічної, легкої та харчової промисловості, сільськогосподарського виробництва. В цьому контексті висловлювалася заінтересованість активізувати розвиток взаємовигідних економічних відносин.

Зокрема, було висловлено побажання у налагодженні передумов практичного співробітництва у галузях, що мають особливе значення для забезпечення першочергових внутрішніх потреб України і Хорватії, — сільського господарства, виробництва продуктів харчування, поставок сировини, товарів широкого вжитку, житлового будівництва та будівництва шляхів сполучення, охорони здоров'я тощо.

З задоволенням відзначалося, що підписана в ході візиту Президента Республіки Хорватія Ф. Туджмана в УРСР Угода між Урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Урядом Республіки Хорватія про торговельно-економічні зв'язки і науково-технічне співробітництво відкриває нові перспективи для налагодження плідних взаємин в такій обопільно важливій сфері, якою є розвиток національних економік, спрямовані насамперед на благо українського і хорватського народів.

Домовлено, що буде проведена підготовка для відкриття представництва України у Загребі і закордонного бюро Республіки Хорватія у Києві на засадах взаємності з метою розвитку дружніх відносин, поглиблення господарсько - економічного, культурно-освітнього, науково-технічного, інформаційного та іншого співробітництва між Україною та Хорватією.

Українська сторона відзначила, що нещодавно прийнятий Закон про зовнішньоекономічну діяльність покликаний створити належні правові умови для співпраці українських та іноземних, в тому числі хорватських, партнерів в Україні.

Обговорюючи проблему подолання наслідків чорнобильської катастрофи, Л. М. Кравчук та Ф. Туджман були спільні в тому, що ця проблема має міжнародний характер і потребує концентрації зусиль всього світового співтовариства.

Л. М. Кравчук поінформував Ф. Туджмана про заходи, що вживаються парламентом і урядом України для мінімізації наслідків катастрофи. Українська сторона висловила вдячність за прийом на оздоровлення та відпочинок у Хорватії дітей з районів, що постраждали в результаті чорнобильської катастрофи.

Хорватська сторона висловила намір і надалі продовжувати співробітництво у справі подолання наслідків чорнобильської катастрофи. Л. М. Кравчук висловив вдячність за пропозицію.

У ході розмов було підтверджено бажання розвивати плідне співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища, екології, сільського господарства. Особлива увага при цьому приділятиметься довгостроковим формам взаємодії в наукових дослідженнях і розробці конкретних програм співробітництва між науковими та господарськими закладами.

Відбувся обмін думками щодо можливих шляхів розвитку українсько-хорватських міжпарламентських та міжурядових контактів.

Українська і хорватська сторони підтвердили свою повагу до прав людини та основних свобод незалежно від національності, мови, майнового стану та віросповідання.

Українська і хорватська сторони виходять з того, що хорвати в Україні та українці в Хорватії, зберігаючи й розвиваючи національну самобутність, відіграють істотну роль у зміцненні дружніх зв'язків українського і хорватського народів, що є їх практичним внеском у створення загальноєвропейського гуманітарного простору.

Обговорено шляхи сприяння подальшому розвитку прямих зв'язків між установами і діячами культури, засобами масової інформації, спортивними, профспілковими, молодіжними, релігійними організаціями, творчими спілками. Було відзначено прагнення надати цим контактам, що мають велике значення для зміцнення взаєморозуміння і дружби обох народів, постійного характеру.

Хорватська сторона висловила подяку за гостинність, виявлену до делегації під час перебування в Україні.

Президент Республіки Хорватія Ф. Туджман запросив Голову Верховної Ради УРСР Л. М. Кравчука відвідати Республіку Хорватія у найбільш зручний для нього час.

Запрошення було з вдячністю прийняте. Про час візиту буде домовлено додатково.

Київ,
21 травня 1991 року.

ПАРЛАМЕНТУ, УРЯДУ І НАРОДАМ ІНДІЇ

Народ України з великою скорботою сприйняв звістку про трагічну загибель славного сина Індії Раджива Ганді. Рішуче засуджуючи будь-які терористичні акти і особливо це ганебне вбивство, просимо передати наші щирі співчуття рідним, близьким загиблого, всім людям доброї волі в Індії.

Від імені Верховної Ради Української РСР
Леонід КРАВЧУК.

Київ,
22 травня 1991 року.

Незвичайні гості українського парламенту

Верховну Раду Української РСР відвідали маленькі громадяни України — учні першого класу Української школи-гімназії імені Т. Шевченка.

«Я клянуся берегти вірність своїй Країні і Прапору».

Так щодня починаються заняття в експериментальному навчальному класі першої Української школи-гімназії імені Т. Шевченка, де директором і духовним натхненником Анатолій Черниш. Спонсор школи — культурно-освітнє підприємство «Тронка», яке взяло на себе фінансові й матеріальні турботи закладу.

Система навчання в школі майбутнього, розроблена вченими-педагогами фірми А. С. Е., передбачає самостійне прискорене засвоєння навчального матеріалу. Такі школи вже успішно працюють в 131 країні світу. І ось в 1990 році таку школу відкрито в Києві. В навчальному класі — 20 учнів, навчання ведуть 5 викладачів.

Програма дозволяє навчатися без відстаючих, вчить самоконтролю і самодисципліни, в основі її — суворе врахування індивідуальних особливостей кожної дитини. Тут реалізуються принципи роботи за інтересами, вилучена стомлююча самопідготовка в домашніх умовах. Програма передбачає (після закінчення школи) вільне володіння трьома мовами — українською, російською та англійською.

Особливістю програми школи є і те, що з першого й до останнього дня вона спрямована на виховання лідерів. Кожний успіх учня не залишається без уваги. Введено цікаву форму матеріальної й моральної зацікавленості.

Бути прийнятими в Секретаріаті Верховної Ради Української РСР, побувати в сесійному залі, де приймаються закони, побачити і посидіти на робочих місцях наших народних депутатів — це подарунок всьому класові до успішного закінчення навчального року.

Викладачі і батьківський комітет школи-гімназії щиро дякують керівництву Секретаріату Верховної Ради України за надану дітям можливість оглянути робочі приміщення парламенту. Діти дякують заступникові керівника Секретаріату Леоніду Горевому за його участь у зустрічі з школярами, за екскурсію по приміщенню парламенту, за увагу.

Ми сподіваємося, що надалі у Верховній Раді Української РСР, в Комісії з питань народної освіти і науки ми знайдемо друзів, порадників і помічників у наших починаннях на благо дітей України.

За дорученням викладачів і батьківського комітету Української школи-гімназії імені Т. Шевченка

Любов САНОВСЬКА.

КОРОТКО З ЛИСТІВ

...Всім відомо, що страйки — це вже крайність. Постає питання, кому вони потрібні? Взяти хоча б страйки шахтарів. Адже про намір страйкувати вони попередили ще в лютому. Та «верхи» на переговори з ними вперто не йшли. То хто ж винен, що економічний страйк переріс у політичний? Годі тепер підраховувати, скільки недодано вугілля, не шахтарі в цьому винні. Вугільна промисловість повинна належати одному господарю, бо рахувати, скільки видобуто вугілля, є кому, а як до оплати — господаря нема...

П. ЄЛЕНКОВ.
Київ.

Не згоден з тими депутатами, котрі звинувачують Павличка та інших в тому, що вони раніше писали оди партії Леніна, а тепер так різко змінили свої погляди. Бо були часи, коли й комуністи, можливо, навіть теперішні депутати, закривали церкви, робили в них склади міндобрив, зривали хрести, забороняли дітям ходити до церкви. А тепер депутати - комуністи вирішують релігійні свята зробити вихідними днями, а партійні газети розповідають про ці свята, про пости...

А. КУЧЕРУК.
В. Бережці Кременецького району Тернопільської області.

Ринкова система вже діє — грізно і безжально. Чи виправдане підвищення цін на основні продукти споживання — хліб, молоко, цукор? Адже наш уряд завжди запевняв, що саме на ці продукти ніколи не буде підвищення цін. Творити суверенітет треба не на словах, а на ділі, і треба, врешті, обмежити вивезення товарів за межі України.

О. ШУГАЄВ.
Ужгород.

Діяльність Верховної Ради УРСР я оцінюю на «добре». Але якби всі депутати трудилися з такою віддачею, як журналісти, я сміливо дав би оцінку «дуже добре». Тепер журналісти — це герої нашого тяжкого неспокійного часу. Вони відкривають очі простим людям, їх праця благородна.

М. КОРЖ.
с. Рівне Новоукраїнського району Кіровоградської області.

«СОБОР», ЯКОМУ НЕ РАДІ

Прес-бюро

Звернулися колеги - побратими: «Чи не допоможе нам «Голос України»?

Колеги — це журналісти газети Рад народних депутатів Дніпропетровської області, яка називається «Собор». Церковно - релігійне тлумачення тут ні при чому. Підказав назву роман Олеся Гончара «Собор», написаний, як відомо, на дніпропетровських подіях. Собор з давніх-давен — збори, рада громади або виборних осіб, коли вирішувалися доленосні державні питання.

У Дніпропетровську «Собор» було засновано у серпні минулого року не навмання і не від забаганки обласних депутатів. Сьогодні така народна газета край необхідна. А ще до згаданого серпня в обкомі Компартії ухвалили аж два документи, котрі упорядковували суто партійні видання. Лише одна газета залишалася органом обкому, інша — громадсько - політичним щотижневиком. Яке це має відношення до «Собору»? Звільнялися потужності у видавництві «Зоря», щоб набирати і друкувати газету Рад.

Неприємності грянули у жовтні: обком несподівано «переграв» своє рішення, зберіг обидва видання з п'ятиразовим виходом на тиждень. І третє стало ніби зайвим. І досі новонароджений «Собор» потерпає гірше від пасинка.

Аби якось гарантувати своє існування, він спільно з обласною Радою пішов на додаткові витрати і придбав у власне користування комп'ютерний набірний комплекс. Та з цим ділом, виявляється, хутко не стрибнеш у «дамки», і друкуватися ж десь треба. У видавництва «Зоря» і зараз ніби немає змоги пустити «Собор», а для обласної книжкової друкарні він як товар з навантаженням. Коротше кажучи, п'ять місяців уже передплатники раз на тиждень отримують газету Рад, хоч оплатили п'ятиразовий вихід...

Та чи не головне: «Собор» вправно й досвідчено стає непересічним, оригінальним, сильним і послідовним виданням з виразною власною позицією. Існуючим газетам, безперечно, конкурент, і серйозний. Тільки ж конкурувати треба чесно й коректно, порядно, у рівних умовах. І чому, власне, над обласною газетою Рад можна глумитися, збиткуватися? Хто дозволяє відверто ігнорувати інтереси сотень депутатів і сотень тисяч їх виборців?

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Дніпропетровськ.

Анонс

«БОРОМЛЯ»-91

Так називається перший республіканський сільський фестиваль мистецтв. Свято започатковане Асоціацією діячів естрадного мистецтва України, газетою «Радянська Україна», а також Тростянецьким райкомом партії та райрадою. Фестиваль проводитиметься в селі Боромля та в райцентрі Тростянець. Ці місця Сумщини тісно пов'язані з життям і творчістю П. Чайковського. У програмі фестивалю — зустрічі мистецьких колективів і груп з хліборобами, концерти, масові гуляння. Буде проведено також день Тростянця та день Боромлі.

За творчим складом і концепцією це буде подія республіканського значення. Відбудеться фестиваль 25 — 26 травня.

Прес-центр Всеукраїнської музичної спілки.

Телеграфним рядком із Запоріжжя

ЦІНА СКАРГИ

Надіславши скаргу до прокуратури республіки на дії голови колгоспу «Зоря комунізму» Пологівського району Миколу Лося, подружжя Жуковиних на загальних зборах... було виключено з колгоспу. А що скаже прокуратура.

200 ГРАМІВ НА ДУШУ

У І кварталі місто Запоріжжя отримало для торговельної мережі 924 тонни м'яса, тобто 200 грамів на душу населення.

БЕРДЯНСЬК ЗАКРИВАЄТЬСЯ

Запроваджена платня для іногородніх автомобілістів, які захочуть під час курортного сезону завітати до Бердянська. Кожен власник авто мусить сплатити 5—25 карбованців.

ЗАМІСТЬ АТОМНИХ РЕАКТОРІВ

Вітро - енергетичні установки потужністю тисячу кіловатт зроблено на електромеханічному заводі «ЗЕМЗ». Це — модернізовані вітряки для виробництва електроструму. Екологічно чисті. Новинка буде працювати в Магадані.

ПРЕМІЮЄ КДБ

Управління КДБ по Запорізькій області виділило грошові премії журналістам Ярославу Левицькому, Михайлу Сап'яному та багатьом іншим, які відзначаються послідовністю у відображенні теми боротьби з «деструктивними силами».

ДОНОЩИКИ — АГОВ!

Директор Запорізького судно-будоремонтного заводу за згодою з профспілковим комітетом нагороджуватиме кожного, хто просигналізує про злодіїв на підприємстві, згідно з прийнятим тут «Положенням про винагороду за попередження розкрадання соціалістичної власності». Донощик зможе отримати 250 карбованців одноразово.

РОЗРИТА МОГИЛА

Науково - координаційний центр «Острів» розпочав розкопки на острові «Хортиця». Оголошено, що знайдено місце, де стояв замок князя Дмитра Вишневецького.

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».

Випереджаючи подію

ДЕНЬ КИЄВА — У КЛЕЧАНУ НЕДІЛЮ

І знову святкування Дня міста за традицією відбудеться в останню неділю травня. Цього року воно співпадає з Трійцею, або як її ще називають — клечаною неділею. І хоч столиця України без заклечення — смарагдовий шедевр, у цей день приберуться зеленим гіллям, квітами і зіллям домівки киян.

Лише кілька років цьому святу, а його вже полюбили і дорослі, і малі. Народженому на мальовничому Андріївському узвозі, йому вже тісно у цьому історичному куточку міста. Тому й розливається воно і нижче на Поділ, і в Центральний парк культури та відпочинку, і на Хрещатик, і на площу Богдана Хмельницького, а далі — аж на привільні вигони та майдани Музею народної архітектури і побуту УРСР, що в селищі Пирогово.

Є і ще одна прикмета у нинішнього свята: проходить воно під знаком 500-річчя українського козацтва.

Знайомлячись з програмою цього справді всенародного дійства, не можна не помітити, що поволі зникає парадна помпезність, воно стає домашнім і доступнішим. У Пирогово, приміром, можна бути не лише глядачем на концертах фольклорно-етнографічних колективів України «Фольклорна плетениця», а й самому потанцювати чи поспівати, якщо, звичайно, душа просить.

А традиційне народне гуляння на Хрещатику так і називатиметься: «Клечана неділя». На імпровізованих концертних майданчиках покажуть своє мистецтво представники національно-культурних товариств України, художні колективи, театри-студії, козацькі братства.

Протягом двох днів (у суботу і неділю) на Андріївському узвозі — вернісаж. Київські художники, гончарі, вишивальниці, усі, кого доля обдарувала умілими руками, тільки їм притаманним баченням світу, принесуть сюди свої твори. Хто тільки показати людям, а хто — продати. Це завжди дає насолоду — вибрати щось для свого дому: глиняний глечик, вишиваний рушничок, вироби майстровитих киян.

Усього буде на святі — і Троїцький піснеспів на площі Богдана Хмельницького, і виступ євангельського проповідника Джона Геста із США, і концерт учасників Міжнародного фестивалю лялькових театрів, і концерт зірок естради на площі Жовтневої революції, і, звичайно, святковий фейєрверк пізно увечері.

— Хоч цього року на відзначення Дня Києва виділено значно менше коштів, — розповідає начальник головного управління культури Київського міськвиконкому Микола Безверхий, — проте буде воно насичене духовністю. Адже мета організаторів свята не лише зробити змістовним один з вихідних днів, а й нагадати, якого ми роду-племені, показати багатства народних традицій, які, незважаючи ні на що, передаються з покоління в покоління.

Київ запрошує на своє свято, яке розпочнеться в неділю о 12 годині біля пам'ятки архітектури XI століття «Золоті ворота».

Валентина ПИСАНСЬКА.

Навколомистецькі новини

ІРЕНА, КОТРА ВДЯГАЛА ТЕАТРИ

У Державному музеї театрального, музичного та кіномистецтва УРСР відкрито виставку творів польської художниці Ірени Лорентович. Представлено ескізи костюмів та декорацій до музичних вистав. Лорентович має всебічне обдарування — живописець, сценограф, режисер, однак, найяскравіше виявила себе саме у театрально-декораційному мистецтві. Ще на початку творчого шляху (1936) отримала «гран-прі» за оформлення балету в паризькій «Гранд Опера». Визнання здобули її роботи, здійснені в театрах Франції, США, Канади і, звичайно, Польщі, а твори зберігаються у найпрестижніших музеях світу. Ті ж, що зараз можуть оглянути кияни, привезено з Надвіслянського музею в Казимежі Дольним, де торік експонувалися роботи українських художників.

Ганна РАКОЇД.
Київ.

...А тим часом у Харкові

НОВИЙ СЮЖЕТ ДЛЯ ПАВЛА ГРАБОВСЬКОГО

Харківська фабрика театрального реквізиту шукає спонсора, бажано — зарубіжного, бо потрібна валюта для технічного переозброєння. Фабрика відома далеко за межами України, тут щороку випускається на 5 мільйонів карбованців продукції, та й майстрині тутешні цінятся високо, адже костюм для театру — робота, як правило, штучна, вимагає індивідуального творчого підходу.

На фото Валерія РЄПІКА: новий костюм демонструє швачка Олександра Диптан.

Уточнюємо

ВІК ЧЕРКАС ЗНАЧНО ПОВАЖНІШИЙ?

У тому, що зволікається засипка глибочезної траншеї посеред вулиці Карла Маркса в Черкасах, цього разу не вина будівельників. Хід робіт «гальмонули» археологи. Після того, як школярі підібрали з вийнятого грунту незвичайний горщик і занесли його до обласного краєзнавчого музею. Оглянувши знахідку і місце її виявлення, спеціалісти, як повідомив працівник Київської лабораторії охоронних археологічних досліджень Д. Куштан, встановили її приналежність древньому похованню, що відноситься до Черняхівської культури (II—V ст. н. е.). Як уточнили будівельники, подібна знахідка тут не перша, але вони «кісткам» і «черепкам» не надавали особливого значення. Це вирішили зробити місцеві археологи, які невдовзі розпочнуть цільові розкопки. За ознаками могильника очікується підтвердження існування на схилах Дніпра крупного праслов'янського поселення.

Виходить, даремно музика грала на святі 700-річчя Черкас у 1986 році?

Анатолій САУХ.

Щось нове!

ЧОТИРИ ДНІ БЕЗ ЛОЦМ...

Мабуть, українські порти Чорноморсько - Азовського басейну змушені будуть наприкінці травня не приймати судна з Балтики або ж у крайньому разі обслуговувати їх без місцевих лоцманів.

А річ у тім, що недавно в Одесі відбулася установча конференція, на якій створено Чорноморсько-Азовську асоціацію лоцманів. Усе було, як і належить у таких випадках: обрали раду, президента, затвердили програму діяльності нової організації, структуру й бюджет.

На цьому й закінчили б, коли б не звернення колег з Балтійського морського пароплавства. Конфліктуючи з адміністрацією, вони вирішили з 28 по 31 травня застрайкувати. Тож попросили підтриматися ... з балті... період ... не обсл... ких порт...

Г... влас... «Гол... Одес...

Вісті з м... Рад

ПРЯМИЙ ...

Напередод... сії Вінниц... Ради народ... голова комі... сті та соціа... ведливості ... цький ... включити в ... прямий теле... ці про це б... гідь повідол... за перший ... сесії надійш... зицій, зауваж... рекомендац... які пору... телями міс... були згл... ...упр... конкому. Т... ли негайно... вирішені ві... Надалі н... кожної сес... ди постійно... ме прямий ... ре у п... виб...ців ... не тільки п... ла чи телеф... позиції пол... нітарного ... йде мова ... ність того ... путата.

Ш... ... Ради на... путатів. Вінниця.

ЗНОВ...

На черг... нопільсько... Ради наро... обговорен... осн... і п... ход... р... міки, орга... льного за... ня тощо. ... обласну к... інської на... ли. Гостро... ва навколо... вого стра... шості пит... Втім, поз... обранця ... ли виника... тися до т... тивів з ... вивести п... жі підпр... нов, а п... кам радя... лих і гос... ганів не ... будь-яки... партій. ... тата не ... за це.

Іго...
Терно...

...ОМУ НЕ РАДІ

...невиком. Яке
...ння до «Собо-
...ся потужно-
...цтві «Зоря»,
...друкувати га-

... грянули у
... несподівано
... рішення, збе-
...ння з п'ятира-
...на тиждень. І
...би зайвим. І
...джений «Со-
...гірше від па-

... гарантувати
... він спільно з
... пішов на до-
... і придбав у
...вання комп'ю-
...ий комплекс.
... виявляється,
...бнеш у «дам-
...тися ж десь
...ництва «Зоря»
...має змоги пус-

тити «Собор», а для обласної книжкової друкарні він як товар з навантаженням. Коротше кажучи, п'ять місяців уже передплатники раз на тиждень отримують газету Рад, хоч оплатили п'ятиразовий вихід...

Та чи не головне: «Собор» вправно й досвідчено стає непересічним, оригінальним, сильним і послідовним виданням з виразною власною позицією. Існуючим газетам, безперечно, конкурент, і серйозний. Тільки ж конкурувати треба чесно й коректно, порядно, у рівних умовах. І чому, власне, над обласною газетою Рад можна глумитися, збиткуватися? Хто дозволяє відверто ігнорувати інтереси сотень депутатів і сотень тисяч їх виборців?

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Дніпропетровськ.

Анонс

«БОРОМЛЯ»-91

Так називається перший республіканський сільський фестиваль мистецтв. Свято започатковане Асоціацією діячів естрадного мистецтва України, газетою «Радянська Україна», а також Тростянецьким райкомом партії та райрадою. Фестиваль проводитиметься в селі Боромля та в райцентрі Тростянець. Ці місця Сумщини тісно пов'язані з життям і творчістю П. Чайковського. У програмі фестивалю — зустрічі мистецьких колективів і груп з хліборобами, концерти, масові гуляння. Буде проведено також день Тростянця та день Боромлі.

За творчим складом і концепцією це буде подія республіканського значення. Відбудеться фестиваль 25 — 26 травня.

Прес-центр Всеукраїнської музичної спілки.

Вісті з місцевих Рад

ПРЯМИЙ ТЕЛЕФОН

Напередодні п'ятої сесії Вінницької міської Ради народних депутатів голова комісії з гласності та соціальної справедливості І. Новоселицький запропонував включити в міській Раді прямий телефон. Виборці про це були заздалегідь повідомлені. Тільки за перший день роботи сесії надійшло 12 пропозицій, зауважень, порад, рекомендацій. Усі питання, які порушувалися жителями міста над Бугом, бул[и ро]зглянуті у [від]ділах[,] управліннях [ви]конкому. Ті, що вимагали негайного втручання, вирішені відразу.

Надалі на час роботи кожної сесії міської Ради постійно працюватиме прямий телефон. До ре[дакції] у повідомле[ння]х виб[ор]ців порушу[ють]ся не тільки проблеми житла чи телефонізації, пропозиції поліпшення санітарного стану міста, а йде мова й про діяльність того чи іншого депутата.

Дмитро ШУГАЙЛО,
[кон]сультант [В]і[нни]цької міськ[ої] Ради народних депутатів.
Вінниця.

ЗНОВУ КРИЗА!

На черговій сесії Тернопільської обласної Ради народних депутатів обговорено питання про осн[овні] проблеми [пере]ход[у до] ринкової [еконо]міки, організації соціального захисту населення тощо. Затверджено обласну концепцію української національної школи. Гострою була розмова навколо вимог місцевого страйккому. З більшості питань представ[ники] [стр]айкових блоків [Ра]ди [знай]шли [спільну мову]. Втім, позиції народних обранців розійшлися, коли виникла ідея звернутися до трудових колективів з рекомендацією вивести партkоми за межі підприємств та установ, а першим керівникам радянських, державних і господарських органів не належати до будь-яких політичних партій. Більшість депутатів не проголосувала за це.

Ігор ФАРИНА,
журналіст.
Тернопіль.

Навколомистецькі новини

ІРЕНА, КОТРА ВДЯГАЛА ТЕАТРИ

У Державному музеї театрального, музичного та кіномистецтва УРСР відкрито виставку творів польської художниці Ірени Лорентович. Представлено ескізи костюмів та декорацій до музичних вистав. Лорентович має всебічне обдарування — живописець, сценограф, режисер, однак, найяскравіше виявила себе саме у театрально-декораційному мистецтві. Ще на початку творчого шляху (1936) отримала «гран-прі» за оформлення балету в паризькій «Гранд Опера». Визнання здобули її роботи, здійснені в театрах Франції, США, Канади і, звичайно, Польщі, а твори зберігаються у найпрестижніших музеях світу. Ті ж, що зараз можуть оглянути кияни, привезено з Надвіслянського музею в Казимежі Дольним, де торік експонувалися роботи українських художників.

Ганна РАКОЇД.
Київ.

...А тим часом у Харкові

НОВИЙ СЮЖЕТ ДЛЯ ПАВЛА ГРАБОВСЬКОГО

Харківська фабрика театрального реквізиту шукає спонсора, бажано — зарубіжного, бо потрібна валюта для технічного переозброєння. Фабрика відома далеко за межами України, тут щороку випускається на 5 мільйонів карбованців продукції, та й майстрині тутешні цінуються високо, адже костюм для театру — робота, як правило, штучна, вимагає індивідуального творчого підходу.

На фото Валерія РЄПІКА: новий костюм демонструє швачка Олександра Диптан.

... —
...ДІЛЮ

...будеться в ос-
... Трійцею, або
...олиця України
...нь приберуться

...юбили і доро́с-
...аському узвозі,
...а. Тому й роз-
... парк культури
... Хмельницького,
...узею народної
...о.
...одить воно під

...родного дійст-
...радна помпез-
...ово, приміром,
...льклорно-етно-
...иця», а й само-
...уша просить.
...к і називатиме-
...ертних майдан-
...ціонально-куль-
...атри-студії, ко-

...дріївському уз-
...шивальниці, усі,
...м притаманним
...тільки показати
... насолоду —
...шиваний руш-

... площі Богдана
...ідника Джона
...го фестивалю
...лощі Жовтневої
...о увечері.
...иділено значно
...ого управління
...верхий, — про-
...ганізаторів свя-
... днів, а й нага-
... народних тра-
... покоління в по-

...ся в неділю о
... Золоті ворота».
...ИСАНСЬКА.

...НІШИЙ?

...няхівської куль-
...ст. н. е.). Як
...івельники, по-
... тут не перша,
...тками» і «череп-
...али особливого
...вирішили зро-
...археологи, які
...очнуть цільові
... ознаками мо-
...ікується під-
...нування на схи-
...рупного прасла-
...оселення.
...даремно музика
... 700-річчя Чер-
...ці?
...атолій САУХ.

Щось нове!

ЧОТИРИ ДНІ БЕЗ ЛОЦМАНІВ

Мабуть, українські порти Чорноморсько - Азовського басейну змушені будуть наприкінці травня не приймати судна з Балтики або ж у крайньому разі обслуговувати їх без місцевих лоцманів.

А річ у тім, що недавно в Одесі відбулася установча конференція, на якій створено Чорноморсько-Азовську асоціацію лоцманів. Усе було, як і належить у таких випадках: обрали раду, президента, затвердили програму діяльності нової організації, структуру й бюджет.

На цьому й закінчили б, коли б не звернення колег з Балтійського морського пароплавства. Конфліктуючи з адміністрацією, вони вирішили з 28 по 31 травня застрайкувати. Тож попросили підтримати їх. Лоцмани нової асоціації, солідаризуючись з балтійцями, ухвалили: на період проведення страйку не обслуговувати в українських портах. судна Балтійського пароплавства.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

Телеграфним рядком з Полтави

ЗАКОВИКА З МОТОБЛОКОМ

Універсальний мотоблок РОБІ-55 виготовили кременчуцькі автомобілебудівники. Він уміє орати, культивувати, перевозити до 250 кілограмів вантажу, словом, незамінний на присадибній ділянці. Але отака заковика: до кінця року блоків буде випущено всього півтори тисячі.

КРЕМЕНЧУК-ГОЛД-ПРАЙЗ

На виставці квітів у японському місті Осака троянда кременчуцької селекції одержала золотий приз. А радгосп «Декоративні культури» — диплом і медаль. Тут культивують декоративні чагарники та дерева, тільки тут вирощують деякі види бузку та козацький ялівець.

З ДНА МОРЯ ІМЕНА

Клуб першопрохідців Комсомольська, що на Дніпрі, запропонував міськраді замінити цифрову нумерацію мікрорайонів назвами сіл і хуторів, поглинутих Дніпродзержинським водосховищем — Горишні Плавні, Коноплянка, Стогнеївка, Святодухівка, Шведівка.

ДЕ ВОРСКЛА, А ДЕ ВОЛГА

Головне територіальне управління «Полтавголовпостач» стало членом Асоціації ділового співробітництва «Поволжя» — щоб забезпечити себе надійними партнерами на випадок майбутніх ринкових несподіванок.

БАГАТОДІТНІ, ЄДНАЙТЕСЯ

Кременчуцькі багатодітні сім'ї, своєрідні пролетарі, об'єдналися в асоціацію. Мета — залучення родин, які мають четверо й більше дітей, до індивідуальної трудової діяльності, до створення кооперативів та малих підприємств.

ХУДОЖНИКИ ГРОШЕЙ НЕ МАЛЮЮТЬ...

...але іноді одержують їх — щоб знову куди-небудь віддати. Так, творче об'єднання «Мистецтво» при обласній організації Спілки художників передало школі-інтернатові імені Крупської 10 тисяч карбованців. У планах об'єднання — спорудження в Полтаві картинної галереї сучасного мистецтва, будинку творчості, а в Решетилівці — ткацьких майстерень. Усе це колись даватиме прибуток, який знову можна витратити на щось хороше.

СІМЕЙНИЙ ЛІКАР?

Так! Дві квартири у новому житловому будинку кременчуцьких вагонобудівників заброньовано за медиками. Відтепер здоров'я новоселів постійно контролюватиме один і той же лікар. І престижно, і зручно.

ЗВАРЮВАЛИ ДЯДЬКИ МІНУ

Трагічно закінчився робочий день електрозварювальника миргородського колгоспу «Авангард» В. Ярмоленка, який, на прохання пенсіонера Г. Ксьондза, зварював молот. Болванка, до якої приварювали трубу, виявилася міною. Зварювальник загинув, замовник отримав численні поранення.

ДОМОВИНА НАПРОКАТ?

Такі чутки загуляли було по Полтаві: мовляв, покійників ховають у целофанових мішках, а домовини видають напрокат, аби лиш довезти небіжчика до цвинтаря. Завідуючий міським бюро ритуальних послуг О. Громов мусив через газету заспокоювати полтавців і додав, що навіть підвищення цін на ритуальні послуги не було.

Григорій ГРИНЬ,
власний кореспондент «Голосу України».

Рух-прес повідомляє

Здоров, король!

ХАРКІВ. Відоме ставлення молодих до свят: що не святкувати, аби святкувати. Молодіжна ліга Харківщини, певно, виходячи з цього принципу, відзначила 43-ю річницю з дня народження... короля України-Русі Олексія II. На центральному майдані Харкова відбувся мітинг з промовами про історичні корені українського монархізму, розповідями про королівську родину. Відспівавши «осанну» його величності, молоді українські монархісти зачитали текст привітальної телеграми, надісланої королю в Мадрід.

«Поговоримо» чи ...

КРИМСЬКА АРСР. Голова ...
...ку Демократичної партії У...
члени ДемПУ С. Сосновськ...
чука з листом, у якому розп...
комендації комісії Кримськ...
України та колишньої облр...
обов'язкове ведення діловод...
вою, а українською та крим...
за бажанням. Отже, україн...
вважають автори, дискриміну...
про мови не виконується.

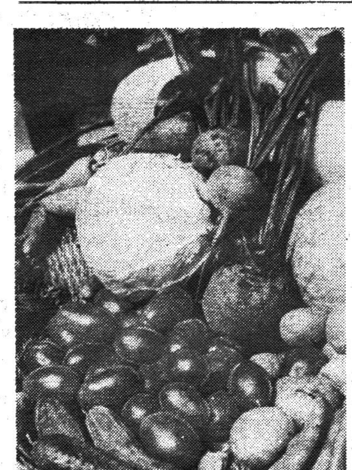
ЛА...

Щоранку ...
му трьох си...
ки вони пр...
прасувані ...
шкарпетки ...
гарячий сн...
По їдальня...
пер не дуж...
треба наї[...]
день.

І от усі ...
бе лишаєть...
Легкий мак...
чіска... І ві...
ки 26-го тр...
жається. Н...
не — вcти...
збиваючи к...
ці. Й це не...
аби сісти в...
ремно стар...
сом двері з...
гаю лише ...
лі зловтішн...
Йому весел...

— Прав...
людині — ...
ходу чолові...

— Прав...
юся разом ...
вже й не д...
чок таки з...

БАЗАРНИЙ Д...

Ціни на ринках республіки цього т...
(в карбованцях)

	Київ	Запоріжжя
Яловичина (за кг)	15—18	10—12
Свинина (за кг)	18—20	10—15
Сало (за кг)	7— 8	6— 7
Сир (за кг)	10	8
Сметана (за л)	10	8—10
Мед (за кг)	40	25
Олія (за л)	12	6
Картопля (за кг)	1,5— 2	1,2—1,5
Цибуля (за кг)	6	5
Огірки солоні (за шт.)	1— 2	—

цевих

ЕЛЕФОН

і п'ятої се-
ої міської
х депутатів
і з гласно-
ної спра-
Новосели-
пропонував
іській Раді
рон. Вибор-
заздале-
ені. Тільки
нь роботи
12 пропо-
ень, порад,
. Усі питан-
увалися жи-
над Бугом,
уті у ...і-
ління...
що вимага-
втручання,
азу.
час роботи
міської Ра-
працювати-
елефон. До
...
...
...
зації, про-
шення са-
у міста, а
про діяль-
ншого де-

Дмитро
...АЙЛО,
міськ...
дних де-

РИЗА!

сесії Тер-
обласної
х депутатів
итання про
еми ...
...
ції соціа-
населен-
тверджено
іцію украї-
льної шко-
ла розмо-
мог місце-
му. З біль-
представ-
...
...
народних
йшлися, ко-
звернув-
вих колек-
мендацією
ми за ме-
та уста-
керівни-
, держав-
ських ор-
жати до
політичних
ть депу-
голосувала

...РИНА,
рналіст.

НІВ

Лоцмани нової
солідаризуючись
, ухвалили: на
едення страйку
вати в українсь-
судна Балтійсь-
ства.

ВОРОТНЮК,
кореспондент
країни».

Телеграфним рядком з Полтави

ЗАКОВИКА З МОТОБЛОКОМ

Універсальний мотоблок РОБІ-55 виготовили кременчуцькі автомобілебудівники. Він уміє орати, культивувати, перевозити до 250 кілограмів вантажу, словом, незамінний на присадибній ділянці. Але отака заковика: до кінця року блоків буде випущено всього півтори тисячі.

КРЕМЕНЧУК-ГОЛД-ПРАЙЗ

На виставці квітів у японському місті Осака троянда кременчуцької селекції одержала золотий приз. А радгосп «Декоративні культури» — диплом і медаль. Тут культивують декоративні чагарники та дерева, тільки тут вирощують деякі види бузку та козацький ялівець.

З ДНА МОРЯ ІМЕНА

Клуб першопрохідців Комсомольська, що на Дніпрі, запропонував міськраді замінити цифрову нумерацію мікрорайонів назвами сіл і хуторів, поглинутих Дніпродзержинським водосховищем — Горишні Плавні, Коноплянка, Стогнеївка, Святодухівка, Шведівка.

ДЕ ВОРСКЛА, А ДЕ ВОЛГА

Головне територіальне управління «Полтавголовпостач» стало членом Асоціації ділового співробітництва «Поволжя» — щоб забезпечити себе надійними партнерами на випадок майбутніх ринкових несподіванок.

БАГАТОДІТНІ, ЄДНАЙТЕСЯ

Кременчуцькі багатодітні сім'ї, своєрідні пролетарі, об'єдналися в асоціацію. Мета — залучення родин, які мають четверо й більше дітей, до індивідуальної трудової діяльності, до створення кооперативів та малих підприємств.

ХУДОЖНИКИ ГРОШЕЙ НЕ МАЛЮЮТЬ...

...але іноді одержують їх — щоб знову куди-небудь віддати. Так, творче об'єднання «Мистецтво» при обласній організації Спілки художників передало школі-інтернатові імені Крупської 10 тисяч карбованців. У планах об'єднання — спорудження в Полтаві картинної галереї сучасного мистецтва, будинку творчості, а в Решетилівці — ткацьких майстерень. Усе це колись даватиме прибуток, який знову можна витратити на щось хороше.

СІМЕЙНИЙ ЛІКАР?

Так! Дві квартири у новому житловому будинку кременчуцьких вагонобудівників заброньовано за медиками. Відтепер здоров'я новоселів постійно контролюватиме один і той же лікар. І престижно, і зручно.

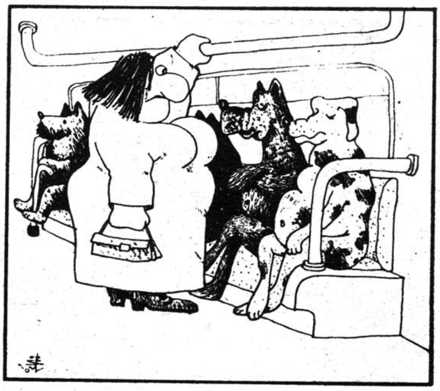
ЗВАРЮВАЛИ ДЯДЬКИ МІНУ

Трагічно закінчився робочий день електрозварювальника миргородського колгоспу «Авангард» В. Ярмоленка, який, на прохання пенсіонера Г. Ксьондза, зварював молот. Болванка, до якої приварювали трубу, виявилася міною. Зварювальник загинув, замовник отримав численні поранення.

ДОМОВИНА НАПРОКАТ?

Такі чутки загуляли було по Полтаві: мовляв, покійників ховають у целофанових мішках, а домовини видають напрокат, аби лиш довезти небіжчика до цвинтаря. Завідуючий міським бюро ритуальних послуг О. Громов мусив через газету заспокоювати полтавців і додав, що навіть підвищення цін на ритуальні послуги не було.

Григорій ГРИНЬ,
власний кореспондент «Голосу України»

О люди, люди...

ЛАНЦЮГОВА РЕАКЦІЯ

Щоранку відправляю з дому трьох синів і чоловіка. Поки вони прокинуться — випрасувані сорочки, чисті шкарпетки вже їх чекають. І гарячий сніданок на столі. По їдальнях, як відомо, тепер не дуже походиш, тож треба наїдатися на цілий день.

І от усі розбіглися. На себе лишається хвилин десять. Легкий макіяж, така-сяка зачіска... І вже біжу до зупинки 26-го трамвая, що наближається. На думці тільки одне — встигнути б. Несусь, збиваючи каблук на босоніжці. И це не так важливо, — аби сісти в трамвай. Але даремно стараюся. Перед носом двері зачиняються. Встигаю лише помітити в дзеркалі зловтішну посмішку водія. Йому весело.

— Правда, у нас людина людині — друг? — кидає на ходу чоловік, що біг за мною.

— Правда, — кажу і сміюся разом з ним. Хоч мені вже й не до сміху, бо каблучок таки збився.

Укотре намагаюся виправдати водіїв. Їм теж дістається. Важкі умови праці, суворий контроль за здоров'ям, та й оплата не така вже й висока...

Але не можу зрозуміти, чому трамваї, тролейбуси, автобуси так люблять їздити один за одним, а потім по півгодини не видно жодного? Збігають дорогоцінні хвилини, і нарешті дочекалася. На роботу спізнилася.

Упевнена, що в подібну ситуацію потрапляє чи не кожний у Києві, та й не тільки тут. Хоч і возять нас не безкоштовно, а за дорогі місячні квитки, за талони. А щоранку їдуть на роботу не просто пасажири. Їдуть учителі, лікарі, продавці тощо. Водій зіпсував настрій лікарю, після роботи пішов до нього на прийом. Той відплатив тим же. То чому ж гуртом обурюємося: що з нами робиться?

Марія ДАВИДЕНКО.
Київ.
Мал. Віктора КУДІНА.

Реалії

ВУНДЕРКІНД ЗА 70 КАРБОВАНЦІВ

Платне шкільне навчання — це вже сьогоднішній день. У Херсонській середній школі № 56 проходить набір у дві групи шестилітків, батькам яких доведеться щомісяця платити по 70 карбованців.

У кожному класі навчатиметься не більше 12 дітей. У першій половині дня — три уроки (українська та російська мови, математика), після обіду — англійська мова, музика, малювання, плавання в басейні. Крім уроків, триразове харчування і післяобідній сон. За станом здоров'я дітей спостерігатиме лікар.

Один клас уже укомплектовано після психолого-педагогічного тестування за конкурсною основою. Висока платня, видно, не зупинила батьків. Вони підраховували: на різні гуртки і курси для своїх вундеркіндів доводиться викладати і не менші суми.

Володимир ГРИГОРЕНКО.
Херсон.

ПОГОДА

23 та 24 травня на Україні очікується нестійка прохолодна погода. У східній частині республіки, завтра і в північних областях, місцями короткочасний дощ, гроза. На решті території без опадів. Температура вдень 13 — 19, вночі 3—8 градусів тепла.

По Києву та області сьогодні вдень опадів не передбачається. Вітер північно-західний, помірний, 7—12 метрів за секунду. Температура 14—19 градусів.

Рух-прес повідомляє

Здоров, король!

ХАРКІВ. Відоме ставлення молодих до свят: що не святкувати, аби святкувати. Молодіжна ліга Харківщини, певно, виходячи з цього принципу, відзначила 43-ю річницю з дня народження... короля України-Русі Олексія II. На центральному майдані Харкова відбувся мітинг з промовами про історичні корені українського монархізму, розповідями про королівську родину. Відспівавши «осанну» його величності, молоді українські монархісти зачитали текст привітальної телеграми, надісланої королю в Мадрід.

«Поговоримо» чи «поговорім»?

КРИМСЬКА АРСР. Голова Кримського осередку Демократичної партії України В. Фесенко і члени ДемПУ С. Сосновський та В. Шило звернулися до Голови Верховної Ради УРСР Л. Кравчука з листом, у якому розповіли про спільні рекомендації комісії Кримського обкому Компартії України та колишньої облради, де йдеться про обов'язкове ведення діловодства російською мовою, а українською та кримсько-татарською — за бажанням. Отже, українська мова в Криму, вважають автори, дискримінується, а Закон УРСР про мови не виконується.

Це ж треба!

ЖИТИ ДОРОГО. А ВМИРАТИ?

Якби брати Борис Федорович і Віктор Федорович Дибтани прийшли зі своїм замовленням до союзного прем'єра Павлова, який стверджує, що народу нема чого боятися нових цін, то він, думається, був би шокований не менш камеряра Лисичанського управління житлово-комунального господарства Юрія Писаренка. Та й бувалий похоронних справ майстер Безенчук, либонь, одразу недопетрав би з вічного похмілля, що клієнти замовляють могильні плити для самих себе. Усе як потрібно: з портретами, прізвищами, іменами та по батькові, з датами народження. Останній напис на чорних мармурових брилах коштуватиме, — поміркували брати, — вже недорого. За будь-якої економічної скрути особливо витрачатися родичам не доведеться.

Сергій СКИБА,
власний кореспондент «Голосу України».
Луганськ.

Мал. Сергія ФЕДЬКА.

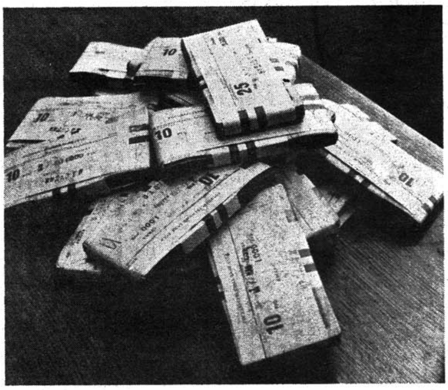

БАЗАРНИЙ ДЕНЬ

Ціни на ринках республіки цього тижня такі: (в карбованцях)

	Київ	Запоріжжя	Вінниця	Кам'янець-Подільський	Славута
Яловичина (за кг)	15—18	10—12	10	—	9,5
Свинина (за кг)	18—20	10—15	10—12	12	—
Сало (за кг)	7— 8	6— 7	6	3,5	8
Сир (за кг)	10	8	5— 6	6	5
Сметана (за л)	10	8—10	6	8	7
Мед (за кг)	40	25	25	25	30
Олія (за л)	12	6	6	—	—
Картопля (за кг)	1,5— 2	1,2—1,5	1,5	1	0,7
Цибуля (за кг)	6	5	4	2	4
Огірки солоні (за шт.)	1— 2	—	1	0,5	—

ЗАКОН ПИСАНИЙ ДЛЯ ВСІХ

Наприкінці минулого року Верховна Рада України прийняла Закон «Про державну податкову службу в Українській РСР». Аналогічна служба діяла й раніше — при райфінвідділах — як інспекція державних доходів. Але віддачу мала мізерну, бо займалася переважно папероотворчістю. Тепер вона має широкі права: може не лише контролювати, а й уживати фінансові санкції щодо порушників.

Як діє закон на місцях? Про це наш кореспондент розмовляє з начальником державної податкової інспекції у Львівській області О. ВОЛИНСЬКИМ.

«Пальма першості» серед порушників податкового законодавства належить перш за все підприємствам й організаціям союзного підпорядкування, обдурювати державу намагаються також кооперативи й малі підприємства...

— Чим позначений період становлення нової структури?

— Спочатку варто нагадати, що метою її створення є вдосконалення системи контролю за дотриманням законодавства про податки, забезпечення повного обліку всіх платників, правильне визначення розмірів податків та інших обов'язкових платежів до бюджету, своєчасне відрахування їх державі.

Податкові служби області забезпечують надходження до бюджету обов'язкових платежів, розмір яких перевищує чотири мільярди карбованців на рік. Окрім цього, проведено чимало перевірок додержання податкового законодавства.

— І що ж вони засвідчили?

— Практично на кожному другому-третьому підприємстві, в установі чи організації занедбано бухгалтерський облік, неправильно визначаються прибутки, а звідси й платежі до бюджету.

Торік додатково вилучено до бюджету з підприємств, організацій, об'єднань та окремих громадян понад 33 мільйони карбованців доходів. А в першому кварталі цього року — вже 16,4 мільйона карбованців. За грубе порушення податкового законодавства понад дві тисячі службових осіб та окремих громадян притягнуто до адміністративної відповідальності, сума штрафів склала майже 140 тисяч карбованців.

— Цікаво ж, кому належить «пальма першості» серед порушників закону?

— Це насамперед підприємства й організації союзного підпорядкування. Так, управління магістральних нафтопроводів «Дружба» Міннафтопрому СРСР приховало від оподаткування 618,3 тисячі карбованців. Науково-дослідний інститут «Сірка» союзного підпорядкування приховав 118 тисяч карбованців. У такий же спосіб трест «Львівпромбуд» Мінбуду УРСР поклав у кишеню 365,9 тисячі карбованців.

Обдурювати державу намагаються й кооперативи та малі підприємства. Науково-виробничий кооперативний центр «Фактор», приміром, приховав доходи від оподаткування і платежів бюджету на суму понад 350 тисяч карбованців, а кооператив «Вікторія» — на 40 тисяч карбованців виручки від реалізації.

Окремі кооперативи порушують терміни подання декларацій про одержані доходи (дехто взагалі ухиляється від цього, відтак не сплачує податки). Ще 1988 року Шевченківський райвиконком міста Львова зареєстрував кооператив «Авто» при управлінні механізації тресту «Львівагробуд». Його голова Б. Неханкіс розгорнув широку підприємницьку діяльність, відкривши ще один кооператив «Агробуд» у Червоноармійському районі міста, знову ж таки при тресті «Львівагробуд». Сам голова встигав скрізь: працював ще й заступником керуючого цього ж тресту, директором проектно-виробничого об'єднання «Авто».

На розрахунковий рахунок кооперативу «Авто» надходили сотні тисяч карбованців від різних організацій з усього Союзу, які Неханкіс переводив на рахунок інших кооперативів. А декларації про одержувані доходи інспекції подавати «забував». Врешті-решт махінаціям прийшов край. «Фірма» Неханкіса змушена була повернути більш ніж 800 тисяч карбованців належних платежів до бюджету.

А ось приклад, так би мовити, індивідуального плану. Громадянин Гаваляк «виготовив» і відправив на Далекий Схід взуття на суму більш ніж на 90 тисяч карбованців, забувши при цьому, що гроші переразовуються через банк і про це все одно довідається податкова служба. Так і вийшло. Прихований «навар» довелося повертати до бюджету.

Виявлено чимало громадян, які займаються приватно перевезенням пасажирів власним автотранспортом без відповідних на це дозволів і сплачування податків. Їх притягнуто до адміністративної відповідальності та штрафів. Доречно зазначити, «хитрощі» обходяться підприємцям значно дорожче, аніж законний податок з доходу...

— Життя, очевидно, додає вам нових турбот і проблем?

— Так. Обсяг роботи податкових служб зростає. Створюються різні господарські формування, вводяться нові види платежів до бюджету. Це вимагає збільшення штатів, поліпшення умов праці. Проте й досі маємо чималі труднощі з приміщенням, майже не одержуємо обчислювальної та іншої техніки, не вистачає транспорту. Досі, зокрема, не маємо уніформи. Облвиконком у міру можливості допомагає, та цього замало.

Інтерв'ю вів Олександр ПІСКУН.
Львів.

ЯК СТАТИ «ПОВІТРЯНОЮ» ДЕРЖАВОЮ

Декларація про державний суверенітет України, Закон про економічну самостійність передбачають створення в республіці власної транспортної системи. Як зазначав у статті «Транспорт республіки» («ГУ» від 12 квітня 1991 року) народний депутат УРСР В. Рева, одним з галузевих концернів має бути концерн цивільної авіації. Але авіація — це перш за все кадри. Спеціалісти тут мають бути найбільш досвідченими, техніка — найбільш надійною.

Читач продовжує розмову

Потужний кадровий потенціал, десятки наукових лабораторій інституту є грунтом для упевненості: ми зможемо вирішувати будь-які наукові й технологічні проблеми, що постануть перед українською цивільною авіацією!

Як же підняти якість та ефективність підготовки фахівців — студентів, аспірантів, докторантів — на рівень вимог, що сьогодні висувають європейська, світова цивільна авіація? Найперспективніший шлях — перетворення існуючого Київського інституту інженерів цивільної авіації (КІІЦА) в Український інститут цивільної авіації, який став би незалежним навчальним і науковим центром цивільної авіації суверенної України.

Хоча вже сьогодні КІІЦА має потужний науково-педагогічний потенціал, що дозволяє на договірних засадах готувати авіаспеціалістів для багатьох республік СРСР, для іноземних авіакомпаній, за наданням йому нового статусу необхідно змінити також принципи й методи підготовки фахівців, розширити перелік спеціальностей, за якими зможуть працювати випускники. Адже, наприклад, Франція, що має приблизно такі ж територію та населення, як Україна, готує власних пілотів, авіаінженерів, авіадиспетчерів у декількох вищих навчальних закладах.

Що стосується змін у системі навчання, то перш за все з огляду на ринкові відносини слід готувати кадри для інших держав (республік) тільки на контрактній (валютній або бартерній) основі. В тому числі за рахунок постачання на Україну якщо й не доларів, то нафтопродуктів, лісу, бавовни, цитрусових фруктів і т. ін. Відповідно до спеціалізації північних і південних республік, яким ми допомагаємо нині майже «за так».

До того ж орієнтовні розрахунки свідчать, що, якщо інститут щорічно зараховуватиме на навчання (випускатиме) приблизно 200 іноземних громадян (нині їх більше) тільки на валютній основі, то республіка (інститут) зможе щорічно одержувати до трьох мільйонів доларів! Непогана сума, особливо, коли врахувати, що за неї не потрібно віддавати жодного кілограма якоїсь сировини чи продуктів. Адже продається інтелектуальний потенціал.

До речі, аби максимально використовувати здібності наукового й професорсько-викладацького складу, багату матеріально-технічну базу інституту, доцільно було б готувати інженерні кадри не тільки для експлуатаційних підрозділів цивільної авіації, а й для промислових підприємств. А деякі навчальні заклади — Кременчуцьке вертольотне училище, Криворізьке і Слав'янське авіаційно-технічні училища, Київський навчально-тренувальний центр цивільної авіації — розглядати як регіональні підрозділи Українського інституту (центру) цивільної авіації.

Завдяки цьому з'явиться можливість спрямувати діяльність науково-дослідного сектора інституту в першу чергу на розвиток прогресивних технологій в республіканській авіації, використовувати експлуатаційні підприємства республіканського об'єднання «Українські авіалінії» як полігон для впровадження наукових розробок, в тому числі щодо створення авіакомпаній, які конкуруватимуть з Аерофлотом на лініях республіки. А в перспективі — й поза її межами.

Потужний кадровий потенціал, десятки наукових лабораторій інституту, велика й мала аеродинамічні труби, інше новітнє устаткування є грунтом для упевненості: ми зможемо вирішувати будь-які наукові й технологічні проблеми, що постануть перед українською цивільною авіацією. А особливо — в разі створення в перспективі на базі нового інституту республіканського науково-дослідного центру (інституту) цивільної авіації, який ні в чому не поступатиметься союзним аналогам й буде одним з помітних осередків європейської науки.

Як відомо, міжнародною мовою авіації в усьому світі є англійська. Тож має відбуватися паралельний перехід на навчання англійською мовою. Паралельний — тому, що основною мовою все ж таки буде державна — українська.

Одним з найголовніших завдань при створенні Українського інституту цивільної авіації є також розробка заходів щодо соціального захисту постійного та змінного складу — викладачів, студентів, аспірантів і докторантів. Йдеться про безумовне збереження робочих місць, розмірів заробітної плати, стипендій (а також їх індексації), винагород за вислугу років, безплатних річних авіаквитків, форми і т. ін. На цьому не можна заощаджувати, адже авіація — це та галузь, у якій ми можемо бути на світовому рівні. Наука — це наше майбутнє. І шкодувати на це майбутнє — не по-державному.

Колектив КІІЦА, який вже багато років очолює доктор технічних наук, професор П. Назаренко, підтримує положення Декларації про державний суверенітет України і прагне працювати для досягнення основних її цілей. Тож студенти, викладачі, аспіранти й докторанти вузу сподіваються на державний підхід наших парламентаріїв до проблеми транспорту.

Федір ЧУПРИНА, завідуючий докторантурою та аспірантурою КІІЦА, кандидат економічних наук.

На п'ятнадцятій сторінці цього номера ви зможете ознайомитися з характеристикою вузу, його науковим, навчальним, кадровим потенціалом. А також довідатися про умови прийому до аспірантури й докторантури КІІЦА.

ЛИСТ ДО ПАТРИКА

Оглядачеві французького тижневика «LE POINT» Патрику Боназа

Пишу тобі, осмисливши наше спільне відрядження до фермерів Київщини. Спочатку ти мене здивував, коли засипав запитаннями про проблеми нашого села. Чомусь тебе аж ніяк не цікавили ні надоєні літри, ні намолочені центнери, ні техніка, поставлена у фрунт готовності. Головним для твого матеріалу було «состояние крестьянских умов». Сказав тоді і від своїх слів не відрікаюсь тепер: у нашого села почав прорізуватись голос. Бо листи, начинені критикою, дедалі частіше з підписом, селяни стають відвертішими в розмовах, меншає захланності в очах, постатях. Це винесено мною із відряджень. Як і те, що сміливість ця почасти витрачається на критику Михайла Горбачова. Натомість у багатьох голосах чув неприховану тугу за твердою рукою. Сум за деспотом — головою колгоспу або керуючим відділком, якого змели мітли реформ. Як на мене, диктатура в головах багатьох селян бажана. Цей процес йде паралельно із зростанням авторитету Леоніда Кравчука. Слова, мовлені тоді селянином, характерні для чималого пласта людей: «Як би там не було, а зміг утримати Україну від крові і братовбивства». Тобі це важко оцінити. До речі, як і те, чому ми й досі не перестаємо посипати свої голови попелом застою. В аграрній пошті нашої газети майже що не лист, то викриття мафії і захист своєї фазенди від ворогів. Пригадую, ти доводив згубність цього шляху. Мовляв, щоденне каяття і боротьба породжують свої стереотипи. Все це по-європейськи мудро. Але що робити, коли в селянства за роки безправ'я назбиралося сотні гордійових вузлів, кривд. Почасти село ще й спізнилося до загального пробудження.

Потому ти не раз запитував: «А чи хочуть селяни брати землю?». Запитував у голови колгоспу «Промінь» з Васильківського району Анатолія Строя. І почув: «У нас так. Напарник Коломієць (чи не єдиного фермера на Київщині. — **В. К.**) подав заяву до сільради на землю. А в мене є сумніви у його спроможності обробити землю. І ще ж треба подумати, як задовольнити його потреби і водночас не урізати можливості наших колгоспників...».

Але ж від такого гуманізму вже щез не один фермер. Пишу це не заради критики колгоспів чи радгоспів. Зрештою, тепер це успішно робиться й без мене. І як не дивно, найдовші ножі в спину господарств вгонить держава своїми крутими цінами й податками. Криком кричить звернення Чернігівської районної Ради народних депутатів: «...Мізерні фонди заплановані для ремонтно-експлуатаційних потреб. В середньому на одне господарство: лісоматеріалів — 37 кубометрів, цементу — 20 тонн, шиферу — 84 листи...».

Поряд з цим з першого січня збільшені у двічі-тричі нові оптові ціни на засоби виробництва та матеріальні ресурси і тарифи на послуги для села. Так, трактор МТЗ-80, з урахуванням податку з продажу та націнок постачальних організацій, коштує 11171 карбованець проти 5405 карбованців торік. Для того, щоб придбати зерновий комбайн Дон-1500, необхідно продати зерна з площі майже 100 гектарів.

За таких ножиць цін не за горами поголовна банкрутизація колгоспів. І не лише чернігівських. Днями черкаський журналіст Микола Талалай передав з економічно сильного Чорнобаївського району цікавий фактаж: «Всі 32 господарства району вже більше десяти років працюють за принципом самофінансування і забули про кредити. Висока рентабельність в колгоспах «Маяк» — 116 відсотків, «Росія» — 111 відсотків, імені XXII з'їзду КПРС — 94,3 відсотка... Середньорайонна рентабельність господарств — 69,9 відсотка. Спеціалісти підрахували, що протягом поточного року завдяки «розумній» політиці цін та оподаткувань колгоспи стануть старцями». Це в багатому районі!

Отже, колгоспна імперія, про крах якої говорили демократи, може впасти. Але чи виросте на її уламках фермерство? Навряд. Бо все зроблено і зверху, і знизу, аби замість сотень Калитюк були лише поодинокі фермери. Винних вкотре немає. Та й, зрештою, від їх пошуків не прибуде на фермерській вулиці ні землі, ні тракторів чи мотоблоків. Тепер тобі зрозуміло, чому важко взяти землю. Селяни більш охоче приплюсовують до своєї садиби ще десяток-другий соток, аніж беруться вести селянське господарство. Хоча часто буває і таке: «16 лютого минув рік, як я обходжу кабінети різних інстанцій. Всі хвалять та підтримують мене, на словах, але конкретно нічого не роблять. Не дають трудитися на землі...». Ці слова, написані орендарем села Гальчина Андрушівського району Житомирщини, повторюються з різною мірою драматизму в інших листах. Цікаво знати, що б ти відповів на лист ветерана війни із Сум Григорія Петренка: «За своє життя я нікуди не звертався і нічого не просив. Але мене змусила написати листа несправедливість. До 33-го жив разом з батьками на селі. Під час колективізації забрали все: землю, корову, коня, зерно. І лишилася наша сім'я із семи чоловік біднішою від церковної миші. В голод всі мої вимерли до ноги.

1939 року забрали в армію, там я і зустрів війну. Дійшов до Праги, маю бойові нагороди. Опісля демобілізації і до пенсії працював на Сумському виробничому об'єднанні «Електрон».

Ще торік захотів взяти землю і оце ходжу за нею дотепер. Ніхто мені землі так і не дав. Невже я, як учасник війни, як член розкуркуленої сім'ї, в якої забрали все, не маю права на шмат грунту? Де ж моя земля?».

Важко далася земля і нашому спільному знайомому фермерові Миколі Коломійцю. Ти так і не зрозумів, чому лише з допомогою телебачення чоловік отримав землю. А секрет простий — «голова колгоспу пообіцяв на всю Україну» і таки дав недоступні яри. Але навіть там фермер зміг виростити гречку, запустити бабаків, аби на виручені гроші завести племінну козину ферму.

— У нас ця справа в загоні. Правда, є у Лохвицькому районі Полтавщини радгосп імені Кірова, де розводять кіз. Але ж там ветеранська черга на козу в шість тисяч чоловік, — розповів нам Микола Коломієць.

Ти не міг повірити, що фермерську власність — бабаків — палили. «І що ці зловмисники — за гратами чи оштрафовані?» — було твоє запитання. Та ні ж, жодна волосина з їхньої голови не впала. Така житейська проза фермерства: їм пускають півнів, сиплють в двигуни пісок — йде боротьба. Затята і по-селянськи мовчазна боротьба між фермерами, орендарями, кооператорами — всією сільською єрессю і загалом сумирними колгоспними дядьками.

«А апарат гальмує реформи?» — не раз і не два запитував ти мене. Будь ласка, голова колгоспу «Промінь» Анатолій Строй не дає вільної родині Кобилінських. І не тому, що боїться втратити кращих механізатора і доярку, для нього страшніший прецедент виходу з колгоспу. Хоча зовні все красиво: заяву прийнято, і землю можуть дати, правда, аж влітку. Але спробуй візьми її, і сім'ю попросять з колгоспного будинку на вулицю.

Та повернемося до нашого фермера. Ти довго рахував, переводив на франки і вперто не хотів зрозуміти, чому ж це ГАЗ-66 обійшовся фермерові лише в 350 карбованців. А хто рахував (і якою валютою) приниження, що пережив чоловік, «вибиваючи» машину.

Під кінець була в нас зустріч з новим головою Обухівського колгоспу імені Гагаріна Андрієм Сушком. Від нього почули слова, які теж належать до типових: «Прийшов я на 350 тисяч боргу. Ледве погасив їх. А далі не знаю, як бути, бо пенсіонерів в господарстві — 447 чоловік, а колгоспників — 209». Тут же в нас трапилася пригода. Опісля неї ти пожартував: «Може, почну свій матеріал тим, як зневірена в комунізмі бабуся накинулася на мене, оглядача газети «Le Point» Ну ось, здається, і все. Буду радий, якщо мої нотатки прислужаться у твоїй роботі.

Віктор КОСАРЧУК,
аграрний оглядач «Голосу України».

Отже, колгоспна імперія, про крах якої говорили демократи, може впасти. Але чи виросте на її уламках фермерство? Навряд...

Така житейська проза фермерства: їм пускають півнів, сиплють в двигуни пісок — йде боротьба. Затята і по-селянськи мовчазна боротьба між фермерами, орендарями, кооператорами — всією сільською єрессю і загалом сумирними колгоспними дядьками.

Бюрократичний всеобуч

«ЗАБЕРІТЬ МОЇ МЕДАЛІ Й ОРДЕНИ»

НОВИНА хутко облетіла село: Ганна Савчук прийшла в контору й усі свої нагороди голові колгоспу виклала.

...Конфлікт назрівав не одразу. Можливо, з того самого періоду, коли у Ганни Василівни почало меншати «портфелів». Вона була не просто ланковою буряківничої ланки, а й депутатом сільської і районної Рад народних депутатів, членом бюро обкому партії. Її обирали делегатом XXVI і XXVII з'їздів Компартії України, вона представляла селянство на III Всесоюзному з'їзді колгоспників.

Народилася вона трагічного 1937 року в Гуменному, під Вінницею. Рано призвичаїлася до нелегкої хліборобської праці. Рано почала і самостійні трудові будні. Тепер має 34 роки стажу. Більшість цих літ проведено на полі. А в житті користувалась єдиним привілеєм: працювала краще і більше від інших. Тому і нагороди не випадковість. Спершу вручили Ленінську ювілейну медаль. Потім — орден Трудового Червоного Прапора, ордени Трудової Слави усіх ступенів. Раділи цим здобуткам жінки по ланці. Хто-хто, а вони добре знали, як нелегко ці нагороди діставалися Ганні. Бо зароблені гіркою працею, кривавими мозолями. Траплялися випадки, що захворіє раптом. А кому ж норму тягнути? Приходили донечки на допомогу — Антоніна і Тамара. Вони, як і мама, роботящими виросли. Тепер теж нерідко допомагають. Адже розуміють, як нелегко обробляти 13-гектарну площу. Вручну. Механізовані ланки — це й по сьогодні фікція.

Отаке минуле у Ганни Василівни. А дехто пробує отим, учорашнім, дорікнути.

Минулого літа ситуація ледве не сягнула апогею. Примчав на поле розлючений головний агроном Василь Іванчик. Ні сіло ні впало — на жінок накинувся з претензіями. Потім почав їх з поля виганяти. З такою затятою самовпевненістю, немов з власного двору. Пробувала на таке хамство поскаржитися Савчук — як об стіну горохом, ніхто не реагує. Аналогічні ситуації з боку керівників почали повторюватися. Зрозуміло, що за людей потрібно було заступитися. І Ганна Василівна спробувала це зробити на колгоспних зборах, прокритикувавши й голову. А Микола Ільченко схопився одразу і випалив: «А ти розкажи ліпше, як ордени отримала!..» І так багатозначно глянув до залу.

Страшною була ніч після тих зборів у Ганни Савчук. Повік не стулила. А вранці пішла в контору і Миколі Ільченку усі свої нагороди віддала. Той не чекав подібної реакції і випалив зопалу: «Дурна! Я пожартував».

...До «дурної» потім секретар Вінницького райкому компартії Ніна Антонюк приїхала. Почала вгамовувати конфлікт. Ганну Савчук тихесенько викликали у червоний куточок. Тут секретар парткому Анатолій Нечипорук повернув нагороди.

— Це щоб вогню не було, — пояснили партійні лідери.

* * *

Від тієї печальної історії кілька місяців минуло. Довелося якось знову бачити у Михайлівці Ганну Савчук. Як і раніше, стурбованою була жінка.

— Що трапилося, Ганно Василівно? — перепитую.

— Та, одним словом і не розказати. Після тієї історії з орденами та медалями поглумилася вінницька районна газета «Подільська зоря». Журналіст явно іронізував з мене: нагороди даються, мовляв, великим трудом, а я ними нехтую. А голова правління Микола Ільченко час від часу нагадує: в Москву напишу, знаємо, як ордени і медалі в застійні часи отримували!

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Вінницький район Вінницької області.

РУМУНІЯ: НАБАТ В УКРАЇНСЬКИХ СЕЛАХ

На зв'язку — Бухарест

МАЙЖЕ на два тижні перетворилися в «гарячу точку» Румунії села Поєніле де Суб Мунте і Репедя (по-старому Поляни і Криве), де компактно проживають майже 20 тисяч осіб української національності. Щодня в цих населених пунктах, розташованих у повіті Марамуреш неподалік від румуно-радянського кордону, дзвонили церковні дзвони, відбувалися масові мітинги, барикадами перегороджувалися шосе. Таким чином люди намагалися привернути увагу властей країни до злиденного становища, в якому опинилися мешканці цих українських сіл.

Річ у тім, що в цьому районі створилася критична ситуація у забезпеченні населення продовольством і медикаментами. Вже більше місяця до магазинів не надходили багато які продукти першої потреби: борошно, сіль, олія, тощо. Постійно даються взнаки перебої з поставками хліба, який часом не завозиться упродовж тижнів. Зовсім немає аптек.

Проблеми загострює й високий рівень безробіття. На сьогоднішній день тут налічується майже п'ять тисяч безробітних, основна частина яких повернулася в села після згортання діяльності нерентабельних гірничовидобувних шахт. Однак неодноразові ходіння по інстанціях не давали якихось результатів.

Не сприяє спокою серед жителів цього району ще одна проблема, та вже, дещо інша. Під час Великої Вітчизняної війни тисячі українців Марамурешу пішли добровольцями в Червону Армію. Багато з них з гордістю носять радянські урядові нагороди. Але сьогодні колишні добровольці не мають ніяких прав, бо в Румунії ветеранами війни визнаються лише ті, хто воював у лавах Румунської армії.

Приводом для відкритого конфлікту послужило рішення повітових властей про передачу частини державних земель в особисте користування на основі нещодавно прийнятого закону про земельний фонд. У результаті цього з 48 пасовиськ, на яких населення цих сіл традиційно випасало худобу, в його користуванні залишилося тільки сім, а решта була передана іншим селам.

— Виступити з акціями протесту людей примусила безвихідь, — сказав мені заступник голови Спілки українців Румунії Іван Ковач. — Села гірського краю повіту Марамуреш, де вже кілька сотень років проживають українці, останніми роками завжди були позначені бідністю. Тепер до застарілих проблем додали ще одну -- позбавили людей можливості використовувати прилеглі до їхніх сіл пасовиська. Селяни, які звернулись із скаргою до керівництва префектури, дістали вичерпну відповідь: «Свої права вам нічого тут качати. Ідіть до Горбачова і вимагайте у нього справедливості».

Після цього впродовж кількох днів до румуно-радянського кордону виходили сотні чоловік, вимагаючи допомоги у побратимів на Україні. Спілка українців Румунії виступила із загрозою масового переходу кордону з СРСР, щоб цим крайнім заходом привернути увагу громадськості до проблеми, яка стала тупиковою.

Під тиском акцій протесту селян і Спілки українців для розв'язання конфлікту, була створена змішана комісія представників парламенту та уряду Румунії, яка два дні перебувала у повіті Марамуреш для вивчення ситуації. За підсумками її роботи рішення повітової префектури про розподіл землі було визнано правильним. Однак жителям українських сіл все ж виділяються додаткові земельні ділянки в інших місцях. Одночасно вживаються заходи щодо поліпшення постачання цих сіл продуктами харчування і медикаментами. Останні повідомлення з повіту свідчать про те, що вжиті заходи в основному заспокоїли селян, і, здається, конфлікт владнаний.

Слід відзначити, що цей конфлікт спалахнув не на національному грунті. Проблеми, з якими стикаються румунські українці, характерні в цілому для всієї країни. Питання про землю сьогодні в Румунії постає особливо гостро у зв'язку з розпочатим процесом передачі частини державних земельних угідь у приватну власність. У деяких районах країни суперечки навколо розподілу землі точаться навіть у гостріших формах.

У той же час після падіння режиму Чаушеску в грудні 1989 року всі жили чеканням швидких змін на краще. Однак ці процеси поки що відбуваються дуже повільно. Залишаються нерозв'язаними й багато які проблеми національних меншин, унаслідок чого в березні минулого року в Тиргу-Муреші сталися відкриті масові сутички між особами угорської і румунської національностей. Що стосується української меншості, то я не чув, щоб вона скаржилася на особливі утиски з боку румун після грудневої (1989 року) революції.

Загалом у Румунії, за даними Спілки українців, проживають 250 тисяч українців, які поділяються на три основні групи: марамурешсько-буковинська, що живе на цій території, як свідчать документи, вже понад 600 років; група Північної Добруджі і дельти Дунаю, що оселилася тут у 1775 році, після розпуску Запорозької Січі; і банатська група, основну масу якої складають нащадки українців прикарпатської України, що переселилися сюди у другій половині XIX століття з економічних мотивів. Переважна більшість румунських українців — православна, незначна частина сповідує греко-католицьку віру.

У роки «золотої епохи Чаушеску», як тоді офіційно називався період, починаючи з 1965 року — після обрання генеральним секретарем РКП цього диктатора, — українці, як і всі інші нацменшини, зазнавали насильницької асиміляції в інтересах офіційно проголошеної мети — «створення єдиної, однорідної в суспільному, національному та мовному планах румунської держави».

Так, у 1965 році були скасовані засновані в 1948 році українські ліцеї в містах Сігету, Мармацией, Сірет, Сучава і Тулча, а також численні українські початкові школи. Для осіб української національності, які закінчили вузи країни, була введена негласна заборона розподілу на роботу в рідні місця. Їх направляли тільки в румунські населені пункти, а замість них присилали румун. Поступово вводилися обмеження на вживання української мови, яка з середини 60-х років була заборонена навіть в українських православних церквах. Кордон з Радянським Союзом став тоді для румунських українців нездоланною перешкодою. Будь-які спроби захистити свою культурну спадщину викликали опір. Так, на звернення представників української інтелігенції Румунії до властей країни про створення культурної спілки українців мала місце категорична відмова. Незважаючи на це, спілка почала діяти — фактично підпільно. І вже тоді в ній було понад 30 тисяч чоловік.

Однак це здалося замало авторам ідеї створення унітарної національної держави. За ініціативою Чаушеску було розроблено програму «систематизації територій», що передбачала знищення восьми тисяч «неперспективних» сіл і переселення їх мешканців у блокові будинки так званих агроміст. Таким чином диктатор намагався не тільки «зблизити місто з селом», а й прискорити асиміляцію національних меншин: угорців, українців, росіян, німців тощо шляхом руйнування їх культурної спадщини і залишків автономії.

Одразу після грудневих подій наприкінці 1989 року вже офіційно з'явилася Спілка українців Румунії. 31 український письменник входить сьогодні до Спілки письменників Румунії. Видається щомісячний літературний журнал українською мовою «Наш голос». Однак наслідки політики колишнього режиму ще даються взнаки. Як сказав І. Ковач: «Післяреволюційний період не вирішив основних проблем українського населення в Румунії, багато з яких залишено на волю випадку або довірено байдужим людям».

За останніми даними, становище у повіті Марамуреш нормалізується. У повідомленні, переданому агентством Ромпрес, зазначається, що в результаті переговорів представників комісії парламенту та уряду, а також повітової префектури з примарями 16-ти втягнутих у конфлікт сіл досягнуто домовленості про використання ріллі, про додержання рішень повітової префектури щодо цього.

Розблоковано дороги через села Репедя і Поєніле де Суб Мунте, де мешкають особи української національності, вимога яких про виділення додаткових площ ріллі була зустрінута «в штики» їхніми сусідами — румунами. Зазначається, що примарі взяли на себе зобов'язання забезпечити порядок і спокій в усіх цих селах.

Василь АРБЕКОВ, кореспондент ТАРС, спеціально для «Голосу України».

Бухарест (телетайпом).

Експрес-новини

Президент США Д. Буш прийняв у Вашингтоні начальника Генерального штабу ЗС СРСР генерала Моїсеєва. Під час зустрічі Буш підкреслив, що Радянському Союзу слід дотримуватися західної інтерпретації угоди щодо скорочення звичайних озброєнь в Європі. Генерал Моїсеєв також провів переговори щодо вирішення суперечних питань з держсекретарем США Бейкером та іншими офіційними особами.

* * *

Канцлер ФРН Г. Коль заявив, що будь-які непорозуміння між Німеччиною і США з приводу війни у Перській затоці та об'єднання Німеччини більше не існують. Канцлер сказав, що він ніколи не мав сумніву в тому, що відносини між ФРН і США є дуже хорошими. Г. Коль також зазначив, що нове радянське законодавство може спонукати радянських німців емігрувати з СРСР. За словами канцлера, він бажає, щоб радянські німці залишалися в Радянському Союзі.

* * *

В Індії оголошено тижневий траур у зв'язку з загибеллю колишнього прем'єр-міністра Раджива Ганді. Уряд країни скасував всі офіційні заходи. Другий і третій етапи виборів до парламенту відкладено до червня. Є підозра, що вбивство було організоване тамільськими сепаратистами з Шрі-Ланки.

Фотоінформація

КРАСА ВРЯТУЄ СВІТ

Загадка, фантазія, вигадка, мрія — такими епітетами нагороджувала преса Софі Лорен. Вона зачаровувала глядачів більш як 20 років, несучи свою творчість Віру, Надію, Любов.

Нещодавно в одному з найпрестижніших паризьких театрів на Єлисейських полях відбулася святкова церемонія вручення їй найвищої нагороди в галузі кінематографу — «Цезаря». Цей приз актрисі вручено за видатний вклад у розвиток кіномистецтва. І вона знову була такою ж, як і на початку 60-х...

Фото ТАРС.

Еврика!

ПАЛИВО... З РІПАКА

За оцінками спеціалістів фірми «Фенд Тракторс» (ФРН), у найближчі десять років у великій частині німецьких тракторів використовуватиметься як паливо олія, що виготовляється... з ріпака. Нині в гідравлічних системах більшості промислових та сільськогосподарських тракторів цієї фірми використовується саме цей продукт. Він має хорошу текучість на холоді, і, оскільки всі його компоненти піддаються біохімічному розпаду, витоки не впливають негативно на грунт. Як паливо для тракторів застосовується суміш ріпакової олії та метилового спирту, яка зовнішньо нагадує харчову рослинну олію. Під час використання такого палива вихлопні гази дизельних двигунів містять менше двоокису сірки, вуглекислого газу і вуглеводнів, що забруднюють атмосферу. Нове паливо знижує потужність двигунів на 6—10 відсотків, але цим можна знехтувати, якщо використовувати його як добавку до дизельного палива.

НЕМОВЛЯ ЛІКУЄ БРАТА

Недавно лікарі медичного центру університету ім. Джонса Гопкінса здійснили операцію з «трансплантації» пуповинної крові чотирирічному хлопчикові, який страждає від рідкісної і смертельної форми лейкемії.

Під час операції хірург Джон Вагнер зруйнував раковий кістковий мозок хлопчика з допомогою хіміотерапії та ввів 90 мл. крові, взятої з пуповини і плаценти його сестри, яка народилася через місяць після встановлення діагнозу її братові. Вагнер вважає, що, оскільки пуповинна кров багата на клітини, які генерують кістковий мозок, то вони мають вести себе так, як у новонародженого, тобто, потрапляючи до кісток, виробляти нераковий мозок. Поки що надії лікарів справдилися — хвороба перебуває в стані ремісії.

Таку операцію, зазначив Вагнер, можна здійснити тільки на маленьких дітях, бо для лікування дорослого не вистачить пуповинної крові.

НОВЕ ПОКОЛІННЯ «ГОЛУБИХ ЕКРАНІВ»

Французька фірма «Томсон» почала постачати до торговельної мережі перші телевізори «Д2-МАК» з широким екраном та високою чіткістю зображення, що супроводжується стереофонічним звучанням. Перша модель «Спейс сістем» коштує 35000 французьких франків (7000 доларів).

Висока чіткість зображення досягається за рахунок збільшення кількості рядків до 1250 (нині французькі телевізори мають 625, а американські та японські — 525), і доведення числа елементів зображення до двох мільйонів, замість одного мільйона в стандартних кінескопах.

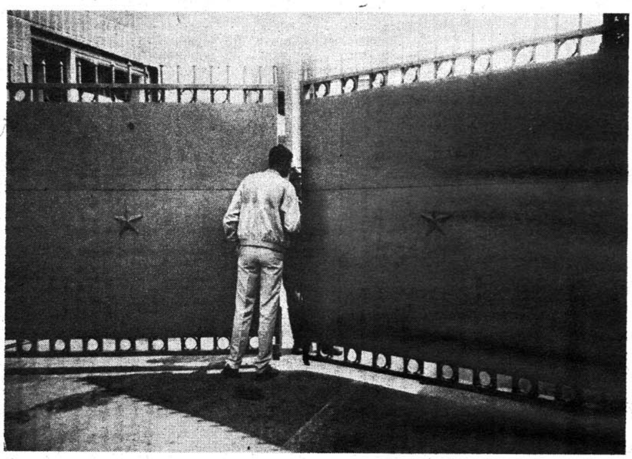
Японські компанії теж мають намір провести випробування нової системи і запустити супутник прямої ретрансляції відеосигналів високої чіткості.

Американська Федеральна комісія з питань зв'язку до 1993 року має вирішити питання щодо обрання одного з варіантів нової системи. Як і європейці, американці висловилися за проміжну систему, що дає можливість, не змінюючи старих телеприймачів, одержати нове зображення.

...СИРІТСТВО ЯК БЛАЖЕНСТВО?

(Закінчення. Початок на 1-й стор.).

Шок першого армійського дня часом приводить до несподіваних висновків. Пригадую такого собі Івана, котрий прийшов на службу не з якогось там райського кутка, а з геть захімізованого Калуша. Півдня він дивився на новий світ мовчки, а потім раптом спитав: «Товаришу сержант, а правда ж, у нас на Україні не матюкаються?».

Гей, Іване, чи ти й сьогодні так думаєш?

Втім, щоб тужити за Україною — не обов'язково служити поза її межами. У нашій роті був білорус, котрому було видно домівку мало не з вікон казарми. А він ще мав нещастя одружитися перед самою армією. Ми часто бачили домівку в снах. Він же, той білорус, був такої можливості позбавлений, бо мало не щоночі бігав у самоволку. Не знаю, чи витримала його душа два роки в такому темпі — мене перевели в інший полк.

Отож, краще переживати своє сирітство подалі від дому.

Україна, слава Богу, велика, і служити «далеко від дому» має можливість кожен її солдат.

А ви, хто лишається вдома, не забувайте писати листи.

Віталій ЖЕЖЕРА.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

ЧИ СПРАВДІ Я ПОМИЛИВСЯ?

Нотатки небайдужого

Уважний читач, очевидно, пам'ятає мою публікацію від 6 квітня під роздумливим заголовком «А, може, я помиляюся?». Йшлося в ній про те, що не зле було б для користі справи шанованому Президентові піти у відставку. А через те, що я натякнув читачам, що хотів би мати від них підтвердження чи спростування своїм думкам, то й одержав копу листів.

Так про що ж у них пишеться? А про різне. Окремі дописувачі мене критикують. «Хотілося б запитати, яким інтелектом ви взагалі користувалися, коли вступали до лав КПРС? Чи, може, вас туди на мотузку привели?» — єхидно запитує Ф. Сокур з Новопілля Криворізького району. Що на це відповісти? Хіба лиш те, що у згаданому матеріалі про мою партійність наче б і не мовилося. Та коли вже дописувача це питання так хвилює, то повідомлю, що вступав я до лав КПРС цілком добровільно на хвилі наростання демократичних процесів у партії та суспільстві, перебуваю в ній уже четвертий десяток років. А через те, що майже всі ці роки був я ще й журналістом, то скажу: і нині не відмовляюся від жодного свого друкованого, як і взагалі від просто виголошеного слова — ні від колишнього, ні від теперішнього. Без сумніву, за роки, що минули від моїх молодих літ, я багато в чому змінився. Дивини в цьому немає. Міняються часи — міняються пісні — міняються люди. Під впливом нових подій, ідей, умов. Це закон природи — змінюватися. Дуже прикро, що керівництво моєї рідної КПРС змінюється із запізненнями і, на жаль, часто не в той бік. Досить сказати, що воно й нині неспроможне викреслити зі списків своїх членів катів народу, в тому числі й українського, які ганьблять не тільки ім'я комуніста, а й ім'я хомо сапієнс. Або ось це триразове підвищення цін. Це ж пограбування державою бідних та знедолених серед білого дня! І це пограбування заслуговує категоричного осуду, в тому числі й компартією.

Далі мій криворізький кореспондент робить висновок: «Ніхто нам не допоможе, якщо самі не засукаємо рукава і не візьмемося по-справжньому за роботу». І потім повертається до цього висновку ще не раз.

Виголошена дописувачем думка дуже поширена. Проте її можна вважати правильною тільки в тій частині, де мовиться, що нам і справді ніхто — навіть сотня заморських мільярдерів — не здатний поліпшити життя. Надто велика наша країна і надто глибоко ми загрузли в болоті своїх проблем, щоб можна було сподіватися на якусь дійову допомогу заокеанських добродіїв. Справді, вихід тільки в тому, щоб самим засукувати рукава. Але ж з таким закликом керівники країни зверталися до народу безліч разів, а він навіть і не почухався. З чого б то? Яка зла воля заворожила наших людей? «Заворожила» система, в якій трудівник вважає державне та колгоспне чужим для себе. А на чужому хто дурний викладатиметься?

Щоб позбутися ганебного відчуження, треба зробити робітників та селян, які того побажають, власниками. Тоді вони зразу ж відчують свою незалежність від будь-яких вождів та партій і відповідальність перед Законом, Ринком, здоровим глуздом. Працюючи на себе, людина віддаватиметься роботі так, що результатів її вистачить і на убогих, малих та старих.

І все ж праця без оглядки розпочнеться не раніше, ніж буде ухвалено закон про те, що ніколи, ніхто, крім незалежного суду, не може позбавити людину її майна, її землі, її місця в житті. Коли люди переконаються, що саме так і буде, як пише Закон, вони візьмуться за роботу по-справжньому.

Читач розуміє, що все це матиме місце тільки після зруйнування командно-бюрократичної системи та завоювання Україною справжнього суверенітету.

Логіка руху політичної думки привела наше суспільство до того, що головною в політиці, — якщо ми бажаємо добра собі й Україні, — має бути людина, додержання її прав. У державі, що захрясла в тоталітаризмі, про права людини не йдеться, бо зіставлення понять тоталітаризм і права людини — абсурдне. Так само неможливе існування двох чи й більше суверенних держав у федерації. Або це не буде федерація, або держави не будуть суверенними. Іншого не дано.

Цієї простої мудрості нас учили на гірких фактах нашого ж таки повсякденного життя протягом десятиріч і все ж багатьох не навчили.

Дописувач з Цюрупинська І. Сличко звертає увагу на одну красномовну деталь нашого політичного життя, яка пройшла повз увагу багатьох. Він, зокрема, пише: «Перед підвищенням цін нас запевняли, що ціни зростуть відсотків на 60—70. Минув референдум, і уряд показав, на що він здатний. А коли б ціни підвищили перед референдумом, то, я певен, що кожен подумав би, за що йому краще голосувати. І, що цікаво, зразу після підвищення цін багато народу заговорило про незалежність України».

Далі Іван Михайлович пише: «Проте з відставкою Президента я не можу погодитися. Тут ви, Борисе Сидоренко, помиляєтеся. Піде Горбачов, на його місце стане Павлов, а що далі? Думаю, що починати потрібно не з Горбачова, а треба поміняти Верховну Раду СРСР, куди були б обрані не директори чи партійні секретарі перші та другі, а інші люди, бо в теперішніх керманичів є досвід розвалювати, але ніяк не будувати... Нам потрібні принципові люди, такі, як Черняк, Мартиросян та їм подібні. А не ті, що голосують проти суверенітету України».

До цих думок приєднується й дописувач з Косова Івано-Франківської області Р. Стрипадюк. «Відставка Президента, — пише він, — тепер справи не вирішить. Адже відставка — це заміна однієї особи іншою, при збереженні існуючої системи. Якби навіть вдалося «змоделювати» нового Президента, вклавши до його вдачі найкращі риси всіх президентів світу всіх часів, і тоді б у нашій системі він нічого доброго не зміг би зробити». І далі автор доводить чому. «Бо ця система несправедлива. Це зашморг на шиї народу. А Президент — дитя цієї системи. Так що треба відправляти у відставку не Президента, а систему».

У корінь проблеми дивляться люди.

Лист від одного жителя Вінницької області, прізвища якого я не називатиму із зрозумілих причин, по відношенню до моєї публікації цілком схвальний. Цей чоловік — так він заявляє — підписався б під кожним словом мого виступу. Здавалося, треба б радіти, що знайшовся однодумець, але мені щось не хочеться. Судіть самі з того, що він пише: «Один мій родич, колгоспний механізатор, член КПРС, має орден Леніна. Так він іще задовго до перебудови сказав мені таке: «Аби дали мені «калашникова», то своїми б руками почав би з району і далі до самої верхівки стріляв би до знемоги і гріха не мав би». Тепер з ним згоден і я. Тільки такий шлях найкоротший до якоїсь правди... Працюю в школі завгоспом, наш директор теж член КПРС. Соромно зізнаватись, але він спить і думає, де ще можна щось поцупити... Прийде час, і за ним аж зашумить...».

Дуже шкодую, якщо мій виступ викликав у декого бажання стиснути в руках автомат чи хоча б подумати про це. Хіба для кровопролиття розпочато перебудову? Спробуймо рівнятися на цивілізовані суспільства, якщо самі такого ще не маємо, і не вдаваймося до авантюр, які можуть призвести до нової громадянської війни. Як я розумію, в нас є можливості досягти кращого життя парламентським шляхом. У нас ще є надії.

От і останні події свідчать про те, що М. Горбачов хоче вийти з глухого політичного кута, куди потрапив, заграючи з консерваторами. Як в домо, Президент СРСР разом з керівниками дев'яти республік підписав Заяву, в якій мовиться про майбутній Союз Суверенних Держав. А це означає, що М. Горбачов за створення такого Союзу. Це означає також, що Україна, якщо всі ми того дуже захочемо, може стати суверенною з усіма належними звідси висновками. Це означає, що Україна стоїть на порозі нового, цілком відмінного від теперішнього життя, в якому закладено для неї (та й для всіх нас, її громадян) куди більше можливостей, ніж раніше. Принаймні є надія, що з часом усі ми зможемо реалізувати свої людські права.

Що ж, з таким Президентом варто і далі працювати. Особливо, якщо він ближчим часом зробить щось суттєве для полегшення становища людей, яких 2 квітня разом з В. Павловим прирік на безпросвітні злидні.

Борис СИДОРЕНКО.

Мал. Віктора КУДІНА.

НАПУЧЕННЯ ВОЖДЯМ

Думки вголос

Не можна сказати, що батьки та вчителі не прищеплювали нам, дітям, поваги до старших. Мій класний керівник — нині вчитель Різдвянської середньої школи, літератор М. Попков часто читав нам статті з газет і журналів, задавав писати твори на теми «Образ комуніста у творах радянських письменників», «Герой нашого часу». Микола Володимирович ставив у приклад наших батьків, які у важкі роки працювали від зорі до зорі.

Добрі слова надихали. Хотілося діяти, допомагати старшим. А докласти рук було до чого. Зруйновані будівлі, забур'янені поля. Були ми обірвані, босі, голодні, але вірили у світле майбутнє. Працювали з першого до останнього дня канікул. Скрізь, куди посилав бригадир: пасти худобу, на поліття, возити волами хліб на елеватор, очищати зерно на току, причіплювачем на трактор, носити воду жниварям.

Надихав приклад класного керівника. Микола Володимирович недавно повернувся з армії. Ми знали, що він визволяв Європу, а тепер заочно навчається в педінституті. Нам, хлопчакам, подобалась його військова виправка. Микола Володимирович кілька років ходив у військовій формі. Підперезаний широким ременем, завжди підтягнутий, начищений, ніби перед парадом.

Дорогий Миколо Володимировичу, мій Учителю! І нині бачу Вас у тій формі. Вона Вам пасувала. Та не тільки тим подобалися Ви. При всій своїй зайнятості знаходили Ви час, щоб з кожним осібно поговорити, піти з нами в похід берегами Терси. І працювали в колгоспі під час відпусток нарівні з усіма. А головне — не цуралися наших батьків. Згорьованих, пітних, у лахмітті.

— На робочих руках світ тримається, — часто Ви повторювали. І називали прізвища знайомих нам сільчан — доярок, чабанів, трактористів, комбайнерів, ковалів...

Не всі вчителі були такими. Не думаю, щоб хтось із них не розумів значення робочої людини. І все ж, і все ж... Не пригадую, щоб ще хтось із них на уроці чи після бодай кілька слів сказав про когось із рядових колгоспників. Здебільшого вони прищеплювали нам любов до людей видатних, хто своїми відкриттями і подвигами навічно уславили Вітчизну. Розповідаючи про державних діячів та воєначальників, про вчених чи конструкторів, вони мали, ясна річ, добрі наміри. Хотіли, щоб великі слугували нам прикладом.

Найглибший слід, як щоденно навчали нас у повоєнні часи, залишив Й. Сталін. Вождь усіх народів. Геній. Титан. Генералісимус. У день його смерті вчителька Поліна Федорівна Трунова говорила крізь сльози:

— Діти, горе спіткало нас. Помер Йосиф Віссаріонович Сталін. Людей, подібних йому, можна полічити на пальцях однієї руки.

І вона назвала імена — Маркс, Енгельс, Ленін.

Ніхто з нас не сумнівався у цьому. Твердо знали, що в світі не було мудрішої за Сталіна людини. І не буде. Біографію вождя ми знали краще, ніж біографії батьків.

Відтоді багато води спливло. Вже й ми — перші після війни випускники Терсянської середньої школи, що в Новомиколаївському районі Запорізької області, стали батьками. Вже й наші діти давно позакінчували інститути, технікуми, обзавелись сім'ями. Підростають онуки. І нам, як співається у пісні, — «війнула в очі сивина». Підійшов час, коли хочеш чи ні, а треба підбивати підсумки. Перетрушуєш у пам'яті роки, згадуєш, що було. Різні думки рояться в голові...

Нещодавно побував у рідному селі. Пішов до школи. Старе довоєнне приміщення. Колись у широкому і довгому коридорі, над дверима, де тепер клас виробничого навчання, висів великий портрет Генералісимуса Сталіна, намальований місцевим художником, фронтовиком Дмитром Костянтиновичем Фоміним. Біля школи на високому постаменті з-під високовольтної щогли на повен зріст стояв пам'ятник Сталіну, виконаний за мотивом відомої тоді картини «Ранок нашої Батьківщини» (вождь у військовій формі, з перекинутою через руку шинелею, задумливо спрямував мудрий погляд у далечінь).

Коли це було? Здається, зовсім недавно.

...Не висить у школі портрет Генералісимуса. І пам'ятника біля школи немає. Його викинули у глибоку яму за селом. Згодом туди ж потрапив пам'ятник соратника вождя, ідеолога сталінізму Жданова, іменем якого називався місцевий колгосп. І колгосп перейменували. Називається він тепер «Батьківщина»...

Ні, я не проти вшанування пам'яті видатних людей. Їм слід і пам'ятники зводити, і меморіальні дошки встановлювати. Це ж гордість нації. І добре роблять учителі, прищеплюючи повагу до них, закликаючи наслідувати їх приклад.

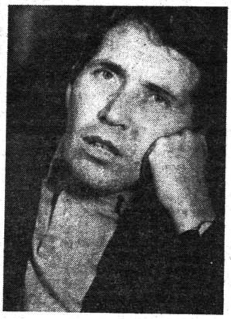
І все ж... Не дає спокою одна думка. Добре, що ми шануємо видатних. Погано — що забуваємо належно цінувати самовідданих трудівників, на руках яких, як любить повторювати мій учитель М. Попков, тримається світ. Правильно вчинили мої земляки, викинувши пам'ятник. Тільки я вчинив би трішки не так. Залишив би на місці високі п'єдестали. І золотом викарбував би на них імена наших знедолених батьків, які у важкі роки майже задарма працювали, підняли з руїн державу. Були б тут прізвища Віри Григорівни Литвинової, комбайнера Андрія Андрійовича Скотаренка, бригадира тракторної бригади Петра Петровича Подріза, коваля Михайла Васильовича Костенка, бригадирів Гната Михайловича Шульги, Івана Панасовича Максименка, Олексія Івановича Кваса, Хоми Лук'яновича Матвіїшина, конюха Михайла Йосиповича Храмця і багатьох-багатьох інших. Померлих і ще живих.

На згадку нащадкам.

Для напучення живим вождям різних масштабів.

Антон ЯВОРСЬКИЙ, журналіст.

Запоріжжя.

Роман КОРОГОДСЬКИЙ — історик культури, кінокритик, публіцист. Член Спілки кінематографістів УРСР. Автор багатьох статей з проблем театру, кіно, народного мистецтва.

Основний напрям дослідницьких зацікавлень — творчість Олександра Довженка й плеяди режисерів українського поетичного кіно 60-х років (С. Параджанов, Юрій Іллєнко, Л. Осика), психологізм в українському кіно (К. Муратова, К. Єршов, Р. Балаян, М. Бєліков), творчість Л. Бикова.

Працює науковим співробітником у Центральному державному архіві-музеї літератури та мистецтва УРСР.

Фільми про драму відомих сучасних художників Ади Рибачук і Володимира Мельниченка — авторів проекту і творців «Стіни пам'яті» — є звинуваченням не лише сваволлю й руйнації. В даному разі оголилась істина лихої причетності науки, культури до створення своєрідного музею тоталітаризму, серед експонатів якого замурована «Стіна пам'яті» стала в один ряд з руїнами Михайлівського Золотоверхого собору і тисяч інших злочинів «наших» учених і художників на терені руйнації й більшовицької нетерпимості. Ця колючка так глибоко засіла в тілі суспільства, що громадська опінія не здатна похитнути становище безпосередніх винуватців акту вандалізму.

КОЛЮЧКА ТОТАЛІТАРИЗМУ

ЗРАЗУ я не зрозумів, що то за верстат: щось на широкому плані одноманітно рухається з рівномірним інтервалом, зупиняється й далі рухається. Аж, нарешті, збагнув: цей «perpetum mobile» — верстат, що виготовляє колючий дріт. Образ колючого дроту став наскрізним у фільмі режисера Г. Давиденка «Табірний пил». З прекрасного авторського тексту Вл. Кузнецова (його ж сценарій і виконання «ролі» автора) ми довідуємося, що за кількістю кілометрів виготовленого колючого дроту «ми впереди планеты всей».

Головною якістю публіцистичного осмислення нашого минулого, як на мене, стає образне вираження тоталітарної колючки, що мов насіння зонтичної рослини розсіялось у душах і мізках сотень мільйонів людей і непомітно пустило коріння. Люди ці непогані, порядні, але глибоко нещасливі. І що найбільш прикро, вони навіть не підозрюють свого лиха. Вони продовжують існувати, не усвідомлюючи, що кілометри колючого дроту обносять не тільки зруйновані самим часом табори (О. Коваль і Р. Нахманович показують нам запустіння отих заповідних зон тоталітарного раювання минулого — фільм «Чи нам судилось майбуття»). Нам би тішитися, та ба!.. І річ не в нових ізоляторах, тюрмах, усю моторошну реальність яких передав режисер О. Роднянський у фільмі «Місія Рауля Валенберга». Найстрашніший висновок, який виникає сам собою,— це образне усвідомлення, що ті кілометри дроту обносять наш сьогоднішній духовний простір, що ми — носії тоталітарної інфекції.

Скажімо, у хвилюючій історії арешту і зникнення шведського дипломата, мужнього антифашиста в сталінських застінках найбільше враження справило інтерв'ю з колишнім радянським капітаном, який без пропагандистських фанаберій про визволителів, щиро посміхнувшись, зізнався, що забрав лімузин дипломата на правах переможця, бо «тут усе наше»...

Захопили — отож «наше». І вже сьогодні телекоментатор Невзоров істерично кричить: «Наші!».

А ХІБА не наші «переможці Врангеля» заплановано і продумано руйнували пам'ятки історії, архітектури («Пам'яті зруйнованих будівель», «Перед іконою»)? В 1936 році було розроблено проект, за яким на місці Михайлівського собору, Софії Київської і Присутніх місць мали виникнути сквериќи, велетенська площа і грандіозний пам'ятник Леніну на схилах Дніпра в районі фунікулера («Пам'яті зруйнованих будівель». Режисер О. Самолевська). Цей проект замовила більшовицька ідеологія, але здійснити таке соціальне замовлення можливо лише з допомогою творчої інтелігенції. Тільки не подумайте, що це перегорнута сторінка минулого.

У 80-х роках у багатостраждальному Києві стався ще один акт вандалізму — бетоном замурували «Стіну пам'яті» на Байковій горі. Отже, роки перебудови не здатні були похитнути стіну тоталітаризму, про що засвідчили аж три пронизливі фільми — «Стенограма» (режисер А. Борсюк), «Стіна» і «Крик птаха» (режисер І. Гольдштейн). Учень професора І. Моргілевського розповідав про страждання совісливого вчителя, який зізнався студентам про свою причетність до страшної процедури підписання вироку Михайлівському собору. Нещасний професор до смерті каявся, що не мав сили зійти на ешафот, як це зробив видатний український учений, архітектор Микола Макаренко.

Фільми про драму відомих сучасних художників Ади Рибачук і Володимира Мельниченка — авторів проекту і творців «Стіни пам'яті» — є звинуваченням не лише системі сваволля й руйнації. В даному разі оголилась істина лихої причетності науки, культури до створення своєрідного музею тоталітаризму, серед експонатів якого замурована «Стіна пам'яті» стала в один ряд з руїнами Михайлівського Золотоверхого собору і тисяч інших злочинів «наших» учених і художників на терені руйнації й більшовицької нетерпимості. Ця колючка так глибоко засіла в тілі суспільства, що громадська опінія не здатна похитнути становище безпосередніх винуватців акту вандалізму. Вони не страждають, як професор І. Моргілевський, бо зі своєї охоти й переконань творили зло й сьогодні процвітають. Як і належить бездуховним переможцям. Чому такі непристойності, насильство, знущання над цілою громадою стали взагалі можливими?

Зрештою, ми вже визріли й для нового запитання: чи взагалі в нашому суспільстві існує таке поняття, даруйте, інститут, як громадська думка? Скажімо, хто питав у народу, чи можна зачиняти церкви, що конституційно відділені від держави? Тим часом, зачиняли, руйнували, а в рідному селі незабутнього Володимира Костенка розрізали іконостас і постелили ним підлогу в сільраді. Атеїсти, як відомо, були войовничими й на іконах повідрізали святим... голови. Невігластво? Дикунство? А, може, якісь інші слова познаходити? Якось точніше сконстатувати?

Подібні запитання рояться з різних приводів, і нема де правди діти: сьогодні існують значно серйозніші проблеми, трагедії, ніж ті, про які я пишу. Адже в республіках ллється кров, страждають біженці, порожні магазини за наявності карток, талонів, купонів, а тут — історія... Та схильний думати: в різних випадках у намаганні забути уроки історії, у відкиданні громадської думки діє одна й та сама родова ознака тоталітарного щеплення — віра в кінцеву дієвість насильства, віра у вседозволеність «наших переможців», віра в цинічні приказки типу: «Для досягнення мети всі засоби годяться» й «Переможців не судять»... Чи це правда? І чи не через оте духовне зубожіння вивергнулася трагедія розбрату, терору?

Переконаний: правда і зло несумісні. Однак, зло спирається на силу, а правда — на моральність. Українське неігрове кіно й тут дає велику поживу для роздумів.

ПРИЧИНИ терору, виникнення тоталітарної системи значно серйозніші й глибші. Оглянімся назад: як виникли сіячі отих колючок? Адже й серед фундаменталістів-більшовиків були ерудити. Хіба Луначарський по-людськи не вжахнувся, коли довідався про результати штурму Кремля? Гарматний постріл потрапив у церкву Василя Блаженого, і нарком заплакав, подав у відставку... Це сталося наприкінці 1917. А навесні 1920 року Анатолій Луначарський, блискучий інтелектуал-культуролог європейського рівня, сам драматург і критик, не прохопився жодним словечком відповіді, отримавши шість моторошних листів В. Короленка, де предметно висвітлювалися проблеми моралі й червоного терору. Що ж сталося?

Звичайно, можна було б «розкручувати» драму самого Луначарського, але Вл. Кузнєцов і режисер Л. Удовенко (фільм «І правда вас вільними зробить») показали наслідки червоного терору, проти якого протестував Короленко. Фільм-роздум над долею України, в якій розчавили минуле життя, відкинули історію народу, його традиції, культуру, нашвидкуруч замінивши їх на нову пролетарську. Про це міркує й письменник, громадський діяч М. Косів, і зовсім ще молода поетеса М. Шунь, художники О. Патик, Ю. Волощак. Філософський роздум перетворився на ще одне звинувачення проти ідеологічного насильства.

Як тільки хроніка змонтовується з проблемами сьогодення, виникає дошкульний документ суспільного звинувачення. Фільм — «І правда вас вільними зробить» — це твір про трагічні манівці одної шостої світу, де всі народи опинилися в пастці соціально-політичного експерименту. І ось, нарешті, пробуджується духовність українського народу, масово виходить на світ божий з катакомб. Ціле море людей зі свічками пам'яті стає додатковим абзацем звинувачення тоталітаризму й лихим експериментаторам.

ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНО замкнене коло, в якому обертається homo soveticus,стало темою, вважаю, надзвичайно цікавих, художньо переконливих, просто вишуканих стрічок Сергія Буковського. Цікаво, що режисер неначе найменше думає про те, щоб когось звинуватити чи комусь дорікати: мовляв, отак жити не можна... Він нікого не повчає, не прокурорствує, а фільми «Завтра — свято», «Сон», «Дах» — страшні. Страшні своєю буденністю, безпросвітними клопотами на нижчому, нібито позаісторичному рівні.

Як було б славно, щоб вожді світового пролетаріату, оті інтелектуали, кожний з яких знав три-чотири іноземні мови, світову філософію, все це побачили. Щоб вони сказали про злидні робітниць птахофабрик («Завтра — свято») чи пенсіонерів у будинку для людей похилого віку («Дах»)? А що написав би чи яку промову виголосив Анатолій Васильович Луначарський, який так любив і тонко розумівся на творчості Шевченка, коли б побачив фільм «Сон»? Занапащена земля, бездуховні мешканці спустошених сіл, панують хижі відомчі інтереси... Чи так уявляли революціонери життя народу через сімдесят років? Якщо це деформація соціалізму, то фільм «Завтра — свято», зроблений у 1987 році, стає прямим звинуваченням тої деформації. Час уже сказати правду, а головне — підвести риску під Експериментом, зробити висновки.

Чи ми готові до цього? Чи здатні?

Я недарма згадав вождів. Вони, можливо, й не здогадувалися про всі метаморфози, що чигають на пролетаріат. Можливо, вони були недалекоглядними? Але ж їх попереджали. Ще «залізний» канцлер Бісмарк, ознайомившись з теоріями «соціалістичного раю», висловив своє співчуття тому народові, за життя якого здійснюватиметься цей Експеримент. Та що там Бісмарк! Соціаліст Плеханов попереджав навіть у 1917 році. І Горький, і Короленко... Усі ці попередження виявились «несвоєчасними думками».

А вже третій генерації вождів і зовсім ні до чого було знати, як живуть, скажімо, шахтарі чи металурги. І що таке для них голодомор 1933 року? Чи та ж катастрофа на ЧАЕС? На цьому тлі переслідування інакомислячих, віруючих — річ звичайна, найзвичайнісінька. Тому риторично звучить питання про тодішню заборону двох конфесій на Україні — незалежної (автокефальної) православної церкви і греко-католицької східного обряду. А чи знали вони про катастрофічний стан екології на Україні? А чи благословляли вандалізм і переслідування художньої інтелігенції нашої республіки? Питання можна множити, хоч відповіді очевидні. Однак міра дезинформованості й тотальної дезорієнтованості народу щодо власної історії перетворює неігрове кіно України в найкращий, найперспективніший університет перехідної доби.

Роман КОРОГОДСЬКИЙ, кінокритик.

Київ.

КОНСТИТУЦІЙНІСТЬ ДІЙ—ЗА

У комісіях

1. ПЕРШІ ПІДСУМКИ

Весняними грозами й блискавицями пройшли бурхливі події передвиборної боротьби, метушливі вуличні демонстрації та мітинги, шквали атак різних опонентних соціальних сил.

І ось уже річниця діяльності органу найвищої влади в республіці — Верховної Ради. Безкомпромісний час, невідворотно відраховуючи одну п'яту терміну повноважень народних депутатів Української РСР — членів Верховної Ради УРСР, зобов'язує запитати один одного: що ж було головне в роботі депутатів?

Щоб відповісти на це питання, кожному з нас треба оглянутися на пройдений шлях, визначити наші напрями і місце в розвитку подій не тільки у себе вдома, задуматися над тим, що сталося за цей час, оцінити через призму власних вчинків і дій.

Сьогодні вже не секрет, що досконалість законотворчої роботи залежить не стільки від рівня гласності політичної боротьби, скільки від компетентності, виваженості й професіоналізму парламентаріїв. Про це переконливо свідчить практика законотворення: там, де народні депутати працювали злагоджено, в єдиному напрямі. Україна отримала досить важливі законодавчі здобутки — Декларацію про державний суверенітет України, зміни і доповнення до Основного Закону республіки — Конституції УРСР, закони про економічну самостійність, власність, пріоритетний розвиток села. Земельний кодекс УРСР тощо.

І все ж таки для здійснення розпочатої реформи соціального розвитку, для подолання кризи в економіці цього замало. Україна чекає від кожного депутата і діяльності Верховної Ради УРСР набагато більшої віддачі. Це особливо стосується наведення порядку, здійснення контролю за виконанням законів, налагодження чіткості в роботі самих парламентаріїв. Все це законодавчо має забезпечити виконання головної умови нашого життя — налагодити виробництво продукції. Бо без цього нам не допоможе ніяка політика.

З цією метою ми провели відповідний аналіз цих та інших проблем. Деякими результатами дослідження доцільно поділитися відверто і гласно з виборцями, висловити думки й пропозиції щодо вдосконалення роботи Верховної Ради УРСР, та врахувати думки людей, які відгукнуться на публікацію.

2. ПОЧАЛОСЯ З ПОРУШЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ

Переконаний, що всі ми без винятку (хто більше, хто менше) допустилися багатьох помилок через невміння користуватися демократичними засадами, які так нелегко були здобуті в ході не менш демократичних виборів. Історія переконливо довела, що демократія не має нічого спільного з охлократією (владою натовпу). Демократія — це всенародно підтримуваний правопорядок у суспільстві на основі законності, у якому парламент та інші державні і громадські структури повинні забезпечувати право кожної людини на вільне волевиявлення з тим, щоб не порушувати законних інтересів інших людей та суспільства, надати можливість усім громадянам виконувати свої обов'язки і реалізовувати права через законно існуючі структури влади. Охлократія — це дії натовпу, яким керує не закон, а емоції, що змітають на своєму шляху все, навіть найцінніші завоювання народу.

Якщо ми уважно проглянемо події, коли формувалася Верховна Рада Української РСР, то помітимо, що з перших днів на її організаційну структуру вплинула мітингова ейфорія, а не закон. На основі Закону про вибори народних депутатів Української РСР і Конституції УРСР потрібно було створювати постійно діючі структури парламенту, але все вийшло не зовсім так.

Наприклад, згідно зі статтею 98 Конституції УРСР кожен з претендентів на депутатське місце у Верховній Раді УРСР повинен був знати, що загальна кількість членів Верховної Ради — 450, що новообрані народні депутати Української РСР стануть членами Верховної Ради УРСР, а після визнання їх депутатських повноважень на першому засіданні Верховної Ради УРСР дійдуть до формування своїх конституційних структурних органів — обрання Голови Верховної Ради Української РСР, його заступників, голів постійних комісій, Президії Верховної Ради УРСР, Лічильної комісії, і, в разі потреби, тимчасових комісій.

Одначе вже з самого початку була нав'язана активно наступальна гостра політична боротьба за створення нових структур, які не передбачені діючою Конституцією УРСР. Так, формуються депутатські групи по областях. І навіть перебування народних депутатів у сесійному залі парламенту формується за територіальною ознакою. У відповідь на це формується Демократичний блок, а через деякий час — Народна рада. За рахунок дорогоцінно витраченого часу замість формування постійних Комісій Верховної Ради УРСР як основи її роботи, було сформовано безліч депутатських груп, функціонування яких на сьогодні не врегульовано жодною конституційною нормою. Шоб якось вийти з надуманої ситуації, було передбачено функціонування цих депутатських груп за Тимчасовим регламентом Верховної Ради УРСР. Так була створена перша істотна суперечність між Конституцією УРСР і реальною діяльністю парламенту України.

На ділі виявилося, що депутатські групи, окрім загострення політичної боротьби, нічого не дали. Але вони породили гостру позаконституційну діяльність, яка перетворилася в парламентське протистояння, що двічі призводило до парламентських криз: спочатку коли у відставку подав В. Івашко, а потім коли опозиційна меншість (!), очоливши жовтневі події 1990 року (демонстрації, мітинги, студентські голодовки тощо), спровокувала відставку Голови Ради Міністрів УРСР В. Масола. В результаті відбулася чергова втрата дорогоцінного часу. В діяльності уряду мало що змінилося на краще, зросло незадоволення парламентською роботою в цілому.

Щодо значення Тимчасового регламенту Верховної Ради УРСР, то він не задовольняв і не задовольняє потреби парламентської діяльності. Потрібен Постійний регламент Верховної Ради УРСР як процедурний закон її роботи, створений на основі конституційних норм.

Засідання другої сесії Верховної Ради УРСР (вересень-грудень 1990 року) переконливо підтвердили, що відхід від положень Конституції УРСР досить серйозно загальмував конструктивну законотворчу роботу, звів нанівець контрольну парламентську діяльність. Не прийнято Закон про постійні Комісії Верховної Ради УРСР, Закон про статус народного депутата Української РСР тощо. А це — першооснова будь-якого парламенту цивілізованої країни, бо саме з парламентарія й організаційних структур, до яких він входить, починається конструктивна робота законодавчої влади.

Слід зазначити, що створені постійні Комісії Верховної Ради Української РСР все ж таки поступово почали налагоджувати свою роботу на основі загальних положень статей Конституції УРСР, хоча Закон про Комісії й нині потрібен, як повітря. Голови постій... шли спільн... республіки, ... УРСР, Ве... УРСР, Мін... ції, Комі... безпеки УІ... агропромис... сом УРСР ... себе випра... тивні резул... і прийнятт... сказано ви... їх діяльніс... льована ко... ми консти... то фактичн... контро... Верхов... відверто с... тизації їх ... ло: контро... часи викон... органи т... Міністрів ... було доста... рати ко...

Та... ч... давчої р... Ради УРС... здійснення... контролю ... хідність ... налення д... рямів ді... Ради Укра... ший — це... шал... конс... Верховної ... відно до с... Конституц... ня чіткого ... парлам... народ... кої РСР, ... нізації ро... Комісіях ... УРСР, при... ці предста... Постійного...

КОНЦЕПЦІЯ ЗАКОНОТ... ВЕРХОВН...

1. ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАКОНОТВОРЧОЇ Й КОНТРОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Правовою основою Концепції законотворчої й контрольної діяльності Верховної Ради Української РСР є Декларація про державний суверенітет України, Конституція республіки, закони про вибори та інші правові акти, які регулюють діяльність законотворчої влади України.

Головними керівними конституційними положеннями в законотворчій і контрольній діяльності Верховної Ради Української РСР у формуванні правової держави є норми про те, що народ здійснює державну владу через Ради народних депутатів, які становлять політичну основу республіки, а всі інші державні і громадські органи—підконтрольні й підзвітні Радам народних депутатів (стаття 2 Конституції).

У відповідності до статей 97 — 114 Конституції УРСР Верховна Рада Української РСР має у своєму складі структурно визначені конституційні органи і службових осіб, які в межах їхньої компетенції зобов'язані забезпечити її роботу в сесійний і міжсесійний періоди. Тому присвоєння будь-яких функцій Верховної Ради Української РСР є неприпустимими і має протиправний характер.

Разом з тим потребує суттєвого вдосконалення правовий статус функціональних структурних органів і службових осіб Верховної Ради Української РСР, настала необхідність прийняття Постійного регламенту найвищого органу влади республіки, формування контрольної парламентської системи.

2. АКТУАЛЬНІСТЬ І МЕТА КОНЦЕПЦІЇ

Розробка Концепції законотворчої й контрольної діяльності Верховної Ради Української РСР викликана необхідністю прискорення й підвищення якості законотворення, ефективного здійснення парламентського контролю відповідно до нових соціальних умов розвитку, політичного мислення, становлення ринкової економіки, формування правової держави і завершення в республіці розподілу влад — законодавчої, виконавчої, судової.

Серйозні недоліки має організаційне забезпечення діяльності Верховної Ради, її Президії, Голови Верховної Ради і його заступників, неузгодженість дій представницьких органів у системі Рад, низька скоординованість у діях законодавчої, виконавчої і судової влад, слабке наукове забезпечення законотворчої й контрольної діяльності, недостатня регламентація дій Президії сесії Верховної Ради УРСР, Лічильної комісії тощо. Став зайвою ланкою Секретаріат сесії Верховної Ради УРСР.

Викликає особливу турботу безсистемність у діях постійних Комісій Верховної Ради та їхніх підкомісій. Вони поки що не стали основними організаторами законотворчої роботи й координаторами галузевої контрольної діяльності, не мають збалансованих планів роботи. Відсутній єдиний комплексний план роботи для всіх постійних Комісій.

Президія Верховної Ради УРСР повинна підвищити ефективність і конструктивність у роботі, посилити координацію діяльності між усіма організаційними структурами Верховної Ради, а контрольні конституційні функції (стаття 106, пункт 6 Конституції УРСР) не повинні бути пущеними на самоплив. Слід зазначити, що за період після припинення повноважень попереднього складу Верховної Ради УРСР Укази Президії Верховної Ради не затверджено на сесії Верховної Ради УРСР 12-го скликання.

За час двох засідань сесії Верховної Ради створено позаконституційні структури, які не формувалися під час виборів і не передбачені Конституцією УРСР. Це різні маловпорядковані депутатські групи, а в цілому формування більшості й меншості. Остання намагалася створити двовладдя у Верховній Раді УРСР під виглядом «Народної ради». Всі ці форми діяльності потребують належної правової оцінки і впорядкованості.

Необхідною, але позаконституційною структурою виявився постійно діючий Секретаріат Верховної Ради Української РСР. Це в своїй основі дуже важлива структура, але вона повинна бути організаційно завершеною на сталій конституційній основі.

Слабо використовується позитивний накопичений досвід Української РСР у законотворчій і контрольній діяльності. Майже не використовуються традиції і звичаї нашого народу. Малоефективно запозичується прогресивний досвід міжнародної парламентської діяльності і, насамперед, таких країн як Австрія, Англія, США, Німеччина та інших.

Мета Концепції законотворчої і контрольної діяльності Верховної Ради УРСР — це докорінне вдосконалення трьох основних напрямів парламентської роботи:

а) налагодження конструктивної законотворчої парламентської діяльності на науковій основі;

б) завершення організаційної структури органів (доф... мування постійних Комісій на пропорційній основі, ... чення правового статусу постійно діючого Секре... тощо) Верховної Ради УРСР;

в) сформування на нових принципах судової влади і ст... рення контрольних органів законодавчої влади.

Кінцева мета Концепції — повне завершення на кон... туційних засадах досконалої структури законодавчої, ... конавчої й судової влад до рівня їх врівноваження з т... щоб не допустити узурпації влади будь-яким державн... органом або політичною чи громадською структурою ... забезпечення на цій основі функціонування народовла... в Українській РСР.

3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ЗАКОНОТВОРЧОЇ І КОНТРОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основними концептуальними принципами законотвор... й контрольної діяльності Верховної Ради Української ... є: конституційність, законність, демократичність, неухи... ність виконання законів, підзвітність представницьких ... ганів народовладдя, підпорядкованість низових орг... місцевої влади й самоврядування парламенту республ...

Реалізація принципів законотворчої й контрольної ді... ності Верховної Ради УРСР здійснюється народними д... татами Української РСР, Верховною Радою УРСР в сесій... період, постійними Комісіями Верховної Ради УРСР, П... зидією Верховної Ради УРСР, Секретаріатом, Конститу... ним судом УРСР, Контрольною палатою Верховної ... УРСР та іншими конституційними структурними орган... Верховної Ради Української РСР.

4. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУР... ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР:

а) постійних Комісій Верховної Ради УРСР

Аналіз роботи постійних Комісій Верховної Ради У... показує, що деякі з них існують формально і потребу... організаційного вдосконалення. Жодна з комісій та ... підкомісій не відображає кількісного співвідношення ... ламентського розподілу сил. Більшість і опозиція пов... визначитися і стабілізувати роботу постійних комісій т... них підкомісій за рахунок пропорційної доукомплекту... ня складу цих структур народними депутатами Україн... РСР. На перспективу (з наступним обранням складу ...

...УЦІЙНІСТЬ ДІЙ — ЗАПОРУКА УСПІХУ ПАР...

має нічого ратією (вла- мократія — стримуваний суспільстві ості, у яко- інші держав- труктури по- ати право а вільне во- м, щоб не них інтере- та суспіль- ливість усім онувати свої еалізовувати онно існуючі Охлократія у, яким ке- емоції, що му шляху нніші завою-

но прогляне- формувалася Української о, що з пер- рганізаційну ула мітинго- закон. На про вибори тів Україн- Конституції було ство- діючі струк- , але все ви- так.

ідно зі стат- ції УРСР ко- тів на депу- у Верховній нен був зна- кількість Ради — рані народні нської РСР Верховної сля визнання х повнова- засіданні УРСР дій- ування своїх структурних ння Голови

Верховної Ради Української РСР, його заступників, голів постійних комісій, Президії Верховної Ради УРСР, Лічильної комісії, і, в разі потреби, тимчасових комісій.

Одначе вже з самого початку була нав'язана активно наступальна гостра політична боротьба за створення нових структур, які не передбачені діючою Конституцією УРСР. Так, формуються депутатські групи по областях. І навіть перебування народних депутатів у сесійному залі парламенту формується за територіальною ознакою. У відповідь на це формується Демократичний блок, а через деякий час — Народна рада. За рахунок дорогоцінно витраченого часу замість формування постійних Комісій Верховної Ради УРСР як основи її роботи, було сформовано безліч депутатських груп, функціонування яких на сьогодні не врегульовано жодною конституційною нормою. Шоб якось вийти з надуманої ситуації, було передбачено функціонування цих депутатських груп за Тимчасовим регламентом Верховної Ради УРСР. Так була створена перша істотна суперечність між Конституцією УРСР і реальною діяльністю парламенту України.

На ділі виявилося, що депутатські групи, окрім загострення політичної боротьби, нічого не дали. Але вони породили гостру позаконституційну діяльність, яка перетворилася в парламентське протистояння, що двічі призводило до парламентських криз: спочатку коли у відставку подав В. Івашко, а потім коли опозиційна меншість (!), очоливши жовтневі події 1990 року (демонстрації, мітинги, студентські голодовки тощо), спровокувала відставку Голови Ради Міністрів УРСР В. Масола. В результаті відбулася чергова втрата дорогоцінного часу. В діяльності уряду мало що змінилося на краще, зросло незадоволення парламентською роботою в цілому.

У комісіях Верховної Ради

Щодо значення Тимчасового регламенту Верховної Ради УРСР, то він не задовольняв і не задовольняє потреби парламентської діяльності. Потрібен Постійний регламент Верховної Ради УРСР як процедурний закон її роботи, створений на основі конституційних норм.

Засідання другої сесії Верховної Ради УРСР (вересень-грудень 1990 року) переконливо підтвердили, що відхід від положень Конституції УРСР досить серйозно загальмував конструктивну законотворчу роботу, звів нанівець контрольну парламентську діяльність. Не прийнято Закон про постійні Комісії Верховної Ради УРСР, Закон про статус народного депутата Української РСР тощо. А це — першооснова будь-якого парламенту цивілізованої країни, бо саме з парламентарія й організаційних структур, до яких він входить, починається конструктивна робота законодавчої влади.

Слід зазначити, що створені постійні Комісії Верховної Ради Української РСР все ж таки поступово почали налагоджувати свою роботу на основі загальних положень статей Конституції УРСР, хоча Закон про Комісії й нині потрібен, як повітря. Голови постійних Комісій знайшли спільну мову з урядом республіки, Прокуратурою УРСР, Верховним судом УРСР, Міністерством юстиції, Комітетом державної безпеки УРСР, Державним агропромисловим комплексом УРСР та іншими. Це себе виправдало і дало позитивні результати у розробці і прийнятті законів, про які сказано вище. Але, оскільки їх діяльність не була врегульована конкретними нормами конституційного закону, то фактично не реалізувалися контро[льні] функ[ції] Комісій Верхов[ної] Ради [УРС]Р. А відверто сказати, то конкретизації їх фактично й не було: контрольні функції у всі часи виконували партійні органи та структури Ради Міністрів УРСР і цього тоді було достатньо для адміністрати[вно-]командної с[ист]еми.

Та[ким] чином, хід [з]аконодавчої роботи Верховної Ради УРСР і необхідність здійснення парламентського контролю вказують на необхідність негайного вдосконалення двох основних напрямів діяльності Верховної Ради Української РСР. Перший — це проведення заверша[льного е]тапу [форм]ування конст[итуційних ст]руктур Верховної Ради УРСР відповідно до статей 97 — 114 Конституції УРСР, визначення чіткого правового статусу парлам[ентської д]іяльності народ[них] депутат[ів У]країнської РСР, вдосконалення організації роботи в постійних Комісіях Верховної Ради УРСР, прийняття законів про ці представницькі органи і Постійного регламенту Верховної Ради УРСР. Другий напрям — наукове забезпечення законодавчої і контрольної роботи Верховної Ради УРСР.

3. ЩО Ж РОБИТИ!

Протягом багатьох десятиліть Радянської влади фактична реальна влада на всіх її рівнях належала відповідним партійним і державним органам і суворо координувалася згори донизу. Сьогодні ситуація докорінно змінилася. Центр все більше втрачає важелі управління країною, дуже мало уваги приділяє соціальним проблемам. Невміла, а нерідко й небажана передача влади від партії і специфічних державних структур новим представницьким органам народовладдя поєдналася з діяльністю деструктивних політичних сил, які намагаються скористатися цим процесом і створеною соціальною нестабільністю, щоб захопити владу. Це — незаперечний факт, доведений багатьма політичними подіями, фактичним станом справ у країні і республіках, насильницькими сутичками, спробами скомпрометувати нову владу і таке інше.

Як комуніст вважаю, що саме в цей перехідний період кращі сили партії мають бути спрямовані на організовану конструктивну передачу влади органам народовладдя. Не слід забувати, що в арсеналі партії напрацьовано багато прогресивного в керівництві народним господарством, організаторській діяльності, виконанні контрольних функцій, вихованні кадрів тощо. Більшість у парламенті республіки становлять народні депутати-комуністи, і партії нічого боятися втрати політичних позицій, якщо, звичайно, їх використовувати конституційними методами.

Сьогодні виборним представницьким органам Рад народних депутатів не личить сахатися від прогресивного досвіду партійної роботи і, більше того, необхідно запозичувати все краще, що вироблено за багато років. Разом з тим перебороти емоції і не звалювати все до однієї купи — минулі прорахунки, правопорушення і беззаконня, викликані узурпацією влади, надбання великої творчої роботи, яку виконував народ за минулі роки і завдяки яким наша країна вижила у найважчі роки війни та відбудови. Напрацьовані методи роботи, які себе виправдали і завжди вносили конкретику та чіткість в управлінську діяльність у загальнодержавному масштабі, повторюю, вкрай необхідно використовувати і впроваджувати в життя.

4. ЯК РОБИТИ!

Чого ж не слід запозичувати в старій адміністративній системі, партійній структурі? На мій погляд, нам не потрібне поєднання законотворчої роботи з суто партійною діяльністю. Адже партії створені для політичної діяльності, парламентської боротьби, і партійне членство не повинно стояти над законом. Воля партійного лідера чи органу будь-якого гатунку має реалізуватися лише в системі партійної структури. А в суспільстві і депутатській діяльності повинна діяти невідворотна сила закону, який і має бути основою для ... ницьких орга... до законод... Оскільки буд... ристується а... користуватис... організаційн... на основі без... порядкуванн... нів їх вищес... структури, п... будуть, в ум... владою пар... тися за тако... для будь-я... структури н... де до унітар... ризму або й...

Тому зако... створена за ... не буде мат... авторитету, ... нізми викона... жди витиска... нятимуться ... тійними або ... ними. Це вж... колишньої ... йшло вико... показників, ... жали не еко... ві методи, а ... порядкуванн... апаратним ... міна викона... зобов'язань ... ністративним... ком, фондо... матеріальни... що.

Система ... народних ... вона хоче іс... владдя наро... повинна йти ... який завів н... ну кризу, ... мічний хао... парламент ... шим показа... начитися пе... неральному ... ренні конст... давчої діяль...

...ЦІЯ ЗАКОНОТВОРЧОЇ Й КОНТРОЛЬН... ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКО...

...рчої й контрольної діяльності, не... дій Президії сесії Верховної Ради ... тощо. Став зайвою ланкою Секре... Ради УРСР.

...турботу безсистемність у діях пос... ної Ради та їхніх підкомісій. Вони по... ними організаторами законотворчої ...ами галузевої контрольної діяльнос... ваних планів роботи. Відсутній єди... роботи для всіх постійних Комісій.

...Ради УРСР повинна підвищити ефек... ність у роботі, посилити координацію ...рганізаційними структурами Верхов... конституційні функції (стаття 106, ...СР) не повинні бути пущеними на ...ити, що за період після припинення ...ього складу Верховної Ради УРСР ...вної Ради не затверджено на сесії 12-го скликання.

...ь сесії Верховної Ради створено по... ...ури, які не формувалися під час ви... Конституцією УРСР. Це різні мало... ...ські групи, а в цілому формування ... Остання намагалася створити дво... ...ді УРСР під виглядом «Народної ра... ...льності потребують належної право... ...ваності.

...законституційною структурою виявив... ...екретаріат Верховної Ради Українсь... ...снові дуже важлива структура, але ...рганізаційно завершеною на сталій ...

...ться позитивний накопичений досвід ...конотворчій і контрольній діяльності. ...уються традиції і звичаї нашого на... запозичується прогресивний досвід ...нтської діяльності і, насамперед, та... Англія, США, Німеччина та інших. ...онотворчої і контрольної діяльності — це докорінне вдосконалення трьох ...ламентської роботи:

...онструктивної законотворчої парла... ...а науковій основі;

б) завершення організаційної структури органів (доформування постійних Комісій на пропорційній основі, [визна]чення правового статусу постійно діючого Секре[таріату] тощо) Верховної Ради УРСР;

в) сформування на нових принципах судової влади і створення контрольних органів законодавчої влади.

Кінцева мета Концепції — повне завершення на конституційних засадах досконалої структури законодавчої, виконавчої й судової влад до рівня їх врівноваження з тим, щоб не допустити узурпації влади будь-яким державним органом або політичною чи громадською структурою та забезпечення на цій основі функціонування народовладдя в Українській РСР.

3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ЗАКОНОТВОРЧОЇ І КОНТРОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основними концептуальними принципами законотворчої й контрольної діяльності Верховної Ради Української РСР є: конституційність, законність, демократичність, неухильність виконання законів, підзвітність представницьких органів народовладдя, підпорядкованість низових органів місцевої влади й самоврядування парламенту республіки.

Реалізація принципів законотворчої й контрольної діяльності Верховної Ради УРСР здійснюється народними депутатами Української РСР, Верховною Радою УРСР в сесійний період, постійними Комісіями Верховної Ради УРСР, Президією Верховної Ради УРСР, Секретаріатом, Конституційним судом УРСР, Контрольною палатою Верховної Ради УРСР та іншими конституційними структурними органами Верховної Ради Української РСР.

4. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР:

а) постійних Комісій Верховної Ради УРСР

Аналіз роботи постійних Комісій Верховної Ради УРСР показує, що деякі з них існують формально і потребують організаційного вдосконалення. Жодна з комісій та їхніх підкомісій не відображає кількісного співвідношення парламентського розподілу сил. Більшість і опозиція повинні визначитися і стабілізувати роботу постійних комісій та їхніх підкомісій за рахунок пропорційного доукомплектування складу цих структур народними депутатами Української РСР. На перспективу (з наступним обранням складу Верховної Ради) доцільно перейти до постійної парламентської [діяль]ності.

[В] даних умовах більш сталу діяльність парламенту можна забезпечити за рахунок укомплектування постійних комісій Верховної Ради УРСР переходом народних депутатів Української РСР в підкомісії на постійну роботу. Може бути реальним і такий варіант. Верховна Рада вправі визнати 2-х палатну структуру: 1) Палата постійних представників з осіб, які перейшли на постійну парламентську роботу і 2) Палата представників від Кримської АРСР і областей, яка працює періодично шляхом скликання на спільні сесійні засідання.

Пропонується, виходячи із наявної кількості постійних Комісій (зараз їх 24), запросити до них 168 народних депутатів. 282 — можуть виконувати обов'язки членів Верховної Ради УРСР періодично, поєднуючи основну роботу з парламентською.

Квоти для постійного складу комісій Верховної Ради УРСР у цьому кількісному їх співвідношенні можуть знаходитися в межах: 96 представників від депутатської більшості, 48 — від депутатської меншості і 24 — від інших груп. В середньому на постійній роботі Комісія Верховної Ради УРСР може мати 7 народних депутатів.

б) Президії Верховної Ради УРСР

У законотворчій і контрольній діяльності Верховної Ради УРСР слід розширити компетенцію її Президії. Вона повинна мати право приймати укази й постанови в межах чітко визначеної компетенції протягом всього часу її діяльності.

Потрібно закріпити положення, що строк повноважень Президії Верховної Ради УРСР діє до терміну утворення нового складу Верховної Ради УРСР, щоб не виникало в республіці безвладдя.

Утворена Верховною Радою УРСР Контрольна палата УРСР могла б діяти під контролем Президії, оскільки відповідно до статті 106 Конституції УРСР саме вона здійснює контроль за додержанням Конституції Української РСР.

в) Секретаріату Президії Верховної Ради УРСР

Нинішній постійно діючий Секретаріат фактично був органом Президії Верховної Ради УРСР і організаційно забезпечував роботу Верховної Ради.

Подальша невизначеність правового статусу Секретаріату є неприпустимою. Очевидно він повинен перебувати в складі Президії Верховної Ради дл... цій:

— організації роботи по склика... ди УРСР;

— організаційного забезпечення... ності постійних комісій Верховної Р...

— сприяння народним депутата... снювати ними своїх повноважень; ... цією, ведення обліку їх роботи, ... технічних умов тощо;

— організаційного забезпеченн... Верховної Ради контрольних функц...

— проведення всенародних ре... обговорень проектів законів та інш... жавного життя Республіки;

— узагальнення законотворчої ... стосування законів та ін.

5. НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ... Й КОНТРОЛЬНОЇ ДІ...

Фундаментальних і спеціальних ... конотворчої й контрольної діяльно... не проводилося, а тому діяльність ... публіки в нових умовах здійснює... тивних законів розвитку суспільст... ного досвіду, нерідко примітивног... чи інших політичних сил, які вико... правову та економічну ситуації. З... умовах веде до хаосу у виконанн... ності між старим і новим законод... до «війни законів», а це тягне за ... людьми тощо.

При Президії Верховної Ради, Р... демії наук УРСР необхідно створ... тичного забезпечення законотвор... ти, який буде мати подвійне підп... Верховної Ради і названим учасни... порядкування їм наукових або уч...

Ця важлива науково-практична ... пі може об'єднувати:

а) сектор наукового забезпечен... трольної роботи при Інституті дер... з відповідними філіалами форму...

ГОЛОС України

ОРУКА УСПІХУ ПАРЛАМЕНТУ

ерховної Ради

Комісій знай-
ову з урядом
Прокуратурою
вним судом
рством юсти-
ом державної
. Державним
им комплек-
а іншими. Це
о і дало пози-
ги у розробці
онів, про які
Але, оскільки
не була врегу-
етними норма-
йного закону,
реалізувалися
кі Комісій
и Р. А
ти, то конкре-
тично й не бу-
функції у всі
и партійні
руктури Ради
Р і цього тоді
для адміністративної
ної с еми.
, хід законо-
и Верховної
і необхідність
рламентського
зують на необ-
ного вдоско-
основних нап-
сті Верховної
кої РСР. Пер-
ведення завер-
ування
руктур
й УРСР відпо-
97 — 114
РСР, визначен-
ового статусу
іяльності
а країнсь-
оналення орга-
в постійних
рховної Ради
тя законів про
ькі органи і
ламенту Вер-

ховної Ради УРСР. Другий напрям — наукове забезпечення законодавчої і контрольної роботи Верховної Ради УРСР.

3. ЩО Ж РОБИТИ!

Протягом багатьох десятиліть Радянської влади фактична реальна влада на всіх її рівнях належала відповідним партійним і державним органам і суворо координувалася згори донизу. Сьогодні ситуація докорінно змінилася. Центр все більше втрачає важелі управління країною, дуже мало уваги приділяє соціальним проблемам. Невміла, а нерідко й небажана передача влади від партії і специфічних державних структур новим представницьким органам народовладдя поєдналася з діяльністю деструктивних політичних сил, які намагаються скористатися цим процесом і створеною соціальною нестабільністю, щоб захопити владу. Це — незаперечний факт, доведений багатьма політичними подіями, фактичним станом справ у країні і республіках, насильницькими сутичками, спробами скомпрометувати нову владу і таке інше.

Як комуніст вважаю, що саме в цей перехідний період кращі сили партії мають бути спрямовані на організовану конструктивну передачу влади органам народовладдя. Не слід забувати, що в арсеналі партії напрацьовано багато прогресивного в керівництві народним господарством, організаторській діяльності, виконанні контрольних функцій, вихованні кадрів тощо. Більшість у парламенті республіки становлять народні депутати-комуністи, і партії нічого боятися втрати політичних позицій, якщо, звичайно, їх використовувати конституційними методами.

Сьогодні виборним представницьким органам Рад народних депутатів не личить сахатися від прогресивного досвіду партійної роботи і, більше того, необхідно запозичувати все краще, що вироблено за багато років. Разом з тим перебороти емоції і не звалювати все до однієї купи — минулі прорахунки, правопорушення і беззаконня, викликані узурпацією влади, надбання великої творчої роботи, яку виконував народ за минулі роки і завдяки яким наша країна вижила у найважчі роки війни та відбудови. Напрацьовані методи роботи, які себе виправдали і завжди вносили конкретику та чіткість в управлінську діяльність у загальнодержавному масштабі, повторюю, вкрай необхідно використовувати і впроваджувати в життя.

4. ЯК РОБИТИ!

Чого ж не слід запозичувати в старій адміністративній системі, партійній структурі? На мій погляд, нам не потрібне поєднання законотворчої роботи з суто партійною діяльністю. Адже партії створені для політичної діяльності, парламентської боротьби, і партійне членство не повинно стояти над законом. Воля партійного лідера чи органу будь-якого гатунку має реалізуватися лише в системі партійної структури. А в суспільстві і депутатській діяльності повинна діяти невідворотна сила закону, який і має бути основою для всіх представницьких органів від депутата до законодавчої влади. Оскільки будь-яка партія користується або намагається користуватися вольовими організаційними методами на основі беззаперечного підпорядкування нижчих органів їх вищестоящим, то всі структури, пов'язані з нею, будуть, в умовах володіння владою партією, формуватися за такою ж схемою, а це для будь-якої державної структури неодмінно приведе до унітаризму, тоталітаризму або й фашизму.

Тому законотворча робота, створена за такою системою, не буде мати ні поваги, ні авторитету, а правові механізми виконання законів завжди витискатимуться і замінятимуться силовими — партійними або адміністративними. Це вже не раз було за колишньої системи, коли йшло виконання планових показників, в основі яких лежали не економічні чи правові методи, а персональне підпорядкування працівників апаратним структурам, підміна виконання договірних зобов'язань вольовим адміністративним планом, графіком, фондовим розподілом матеріальних цінностей тощо.

Система діяльності Рад народних депутатів, якщо вона хоче існувати як повновладдя народу, не може і не повинна йти тим шляхом, який завів нас усіх у соціальну кризу, правовий і економічний хаос. У цьому наш парламент зобов'язаний першим показати приклад і визначитися перш за все у генеральному напрямі — створенні конструктивної законодавчої діяльності, яка приведе до якісного прийняття законів, до контролю за їх неухильним виконанням. Це, на мою думку, аксіома законодавчої влади.

Для того щоб законотворча і контрольна діяльність були правильно сформульовані, визначені їх цілі, необхідний науковий підхід до їх обгрунтування як єдиної системи ідей. Для створення такої системи пропонується авторський проект Концепції законотворчої і контрольної діяльності Верховної Ради Української РСР.

Перш ніж викласти основні положення Концепції, доцільно звернути увагу на особливість її побудови. Ми відкинули нав'язану і доведену до моди (особливо частиною вчених, які раніше були закомплексовані протилежними ідеями) нинішню тенденцію запозичення західної ідеології про побудову парламентської діяльності. Ми повинні свідомо врахувати, що за багато років і століть парламенти західних країн накопичили в себе зайвий консерватизм, чимало догматизму і формалізму, який їм заважає і нам ні до чого. Це можна побачити на прикладі роботи парламенту США, який в основу поклав систему англійського парламентаризму, але раціоналізував виконавчу і судову влади, застосувавши їх до умов утворення американської держави.

Потрібно перебороти й іншу не менш активно нав'язувану тенденцію, подекуди доведену до маніакального стану ідеї, що за будь-яку ціну необхідно замінити систему Рад народних депутатів (саме так вчені розробили ряд положень в Концепції нової Конституції України). Ця тенденція не що інше як «горе від розуму», бо не суть справи в політичній формі влади, а в її змісті і в тому, як він реалізується та які має юридичні гарантії. Тим, хто доводить до самозабуття потребу заміни системи Рад, доречно було б вивчити досвід Японії, Ця країна після війни не змінювала своєї політичної системи за формою. Вона наповнила її новим змістом, взяла основний курс на докорінне поліпшення технологій всіх галузей виробництва в комплексі, раціонального запозичення світового наукового досвіду, зміцнення правового статусу свого міжнародного суверенітету, оновила духовність народу. Сьогодні Японія, без заміни політичної традиційної форми, найпередовіша країна світу, яка контролює біля 40 відсотків світового капіталу і займає одне з провідних місць у світовій політиці.

Українська РСР за своїм потенціалом, природно-ресурсовим, трудовим, територіальним (доречний у цьому аспекті аналог з Францією), може і повинна зайняти почесне місце серед провідних країн світу. Нині нам не потрібно ламати списи на політичному парламентському терені: ми зобов'язані оновити виробничий потенціал України, вкласти якісно новий зміст в діяльність Рад народних депутатів і виробити нову духовність народу — духовність суверенної держави на основі рівноправності народів і принципів міжнародного права із збереженням культури і традицій наших прадідів великих.

Верховній Раді Української РСР за умови злагоди, з якою приймалася Декларація й інші основні закони республіки, це під силу. Тому, за нашим глибоким переконанням, реорганізація її роботи необхідна, а основні положення Концепції про такі зміни могли б мати запропоновану структуру.

ОРЧОЇ Й КОНТРОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

ПРОЕКТ

ховної Ради) доцільно перейти до постійної парламентської ьності.

даних умовах більш сталу діяльність парламенту можна забезпечити за рахунок укомплектування постійних комісій Верховної Ради УРСР переходом народних депутатів Української РСР в підкомісії на постійну роботу. Може бути реальним і такий варіант, Верховна Рада вправі визнати 2-х палатну структуру: 1) Палата постійних представників з осіб, які перейшли на постійну парламентську роботу і 2) Палата представників від Кримської АРСР і областей, яка працює періодично шляхом скликання на спільні сесійні засідання.

Пропонується, виходячи із наявної кількості постійних Комісій (зараз їх 24), запросити до них 168 народних депутатів. 282 — можуть виконувати обов'язки членів Верховної Ради УРСР періодично, поєднуючи основну роботу з парламентською.

Квоти для постійного складу комісій Верховної Ради УРСР у цьому кількісному їх співвідношенні можуть знаходитися в межах: 96 представників від депутатської більшості, 48 — від депутатської меншості і 24 — від інших груп. В середньому на постійній роботі Комісія Верховної Ради УРСР може мати 7 народних депутатів.

б) Президії Верховної Ради УРСР

У законотворчій і контрольній діяльності Верховної Ради УРСР слід розширити компетенцію її Президії. Вона повинна мати право приймати укази й постанови в межах чітко визначеної компетенції протягом всього часу її діяльності.

Потрібно закріпити положення, що строк повноважень Президії Верховної Ради УРСР діє до терміну утворення нового складу Верховної Ради УРСР, щоб не виникало в республіці безвладдя.

Утворена Верховною Радою УРСР Контрольна палата УРСР могла б діяти під контролем Президії, оскільки відповідно до статті 106 Конституції УРСР саме вона здійснює контроль за додержанням Конституції Української РСР.

в) Секретаріату Президії Верховної Ради УРСР

Нинішній постійно діючий Секретаріат фактично був органом Президії Верховної Ради УРСР і організаційно забезпечував роботу Верховної Ради.

Подальша невизначеність правового статусу Секретаріату є неприпустимою. Очевидно він повинен перебувати в складі Президії Верховної Ради для виконання таких функцій:

— організації роботи по скликанню сесії Верховної Ради УРСР;

— організаційного забезпечення координаційної діяльності постійних комісій Верховної Ради УРСР;

— сприяння народним депутатам Української РСР здійснювати ними своїх повноважень; забезпечення інформацією, ведення обліку їх роботи, створення матеріально-технічних умов тощо;

— організаційного забезпечення виконання Президією Верховної Ради контрольних функцій;

— проведення всенародних референдумів і народних обговорень проектів законів та інших важливих питань державного життя Республіки;

— узагальнення законотворчої роботи та практики застосування законів та ін.

5. НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОНОТВОРЧОЇ Й КОНТРОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фундаментальних і спеціальних наукових досліджень законотворчої й контрольної діяльності Верховної Ради УРСР не проводилося, а тому діяльність найвищого органу республіки в нових умовах здійснюється не на основі об'єктивних законів розвитку суспільства, а методами емпіричного досвіду, нерідко примітивного і в залежності від тих чи інших політичних сил, які використовують нестабільну правову та економічну ситуації. Законотворчість в таких умовах веде до хаосу у виконанні законів, неспіввідповідності між старим і новим законодавством, що призводить до «війни законів», а це тягне за собою протистояння між людьми тощо.

При Президії Верховної Ради, Раді Міністрів УРСР, Академії наук УРСР необхідно створити Центр науково-практичного забезпечення законотворчої й контрольної роботи, який буде мати подвійне підпорядкування — Президії Верховної Ради і названим учасникам в залежності від підпорядкування їм наукових або учбових установ і закладів.

Ця важлива науково-практична структура на даному етапі може об'єднувати:

а) сектор наукового забезпечення законотворчої й контрольної роботи при Інституті держави і права АН УРСР з відповідними філіалами формуваннями в Українській юридичній академії, Інституті економіки АН УРСР, Інституті економіки промисловості АН УРСР (Донецьк).

Цей сектор при Інституті держави і права може мати 15—20 наукових співробітників, а у філіалах від — 3 до 5;

б) сектор наукового забезпечення законотворчої й контрольної роботи на основі комп'ютерних технологій при Інституті кібернетики АН УРСР ім. В. Глушкова;

в) сектор підготовки кадрів для законотворчої й контрольної роботи в системі Рад народних депутатів при Київському державному університеті, Київському Інституті політології, Київському інституті ринкової економіки, Українській юридичній академії, Львівському і Одеському університетах.

До складу Центру від Верховної Ради УРСР доцільно включити частину співробітників Секретаріату, які мають досвід законотворчої й контрольної роботи, наукових консультантів, досвідчених працівників сектору і які обслуговують постійні Комісії Верховної Ради УРСР, та визначити відповідальних за цю ділянку роботи членів Президії Верховної Ради для загального керівництва й координації цієї діяльності в цілому, а також з науковими й учбовими установами й закладами.

6. СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ, ВИКОНАВЧОЇ Й СУДОВОЇ ВЛАД

Забезпечення співіснування влад в Українській РСР на правовій основі необхідно розпочати з невідворотного виконання конституційних норм про розмежування компетенції законодавчої й виконавчої та судової влад. Потрібно прийняти закон про розподіл влад в Українській РСР.

У Союзному договорі повинен бути самостійний розділ про розподіл влад на всіх рівнях (законодавчої, виконавчої, судової), де першоосновою служить суверенітет союзної республіки.

Конституційне та інше законодавче закріплення права кожної із влад повинно бути гарантоване реально, з правовими й економічними механізмами виконання через Конституційний та інші суди республіки, а також систему народовладдя, депутатський корпус, референдуми і плебісцит народу України.

Підготував Олександр КОЦЮБА,
Голова Комісії Верховної Ради УРСР у питаннях задонодавства й законності, народний депутат України.

«НЕВЕЛИКА СІМЕЙКА» МАЇВ

ЯК УТРИМУЮТЬСЯ «ПЛАЦДАРМИ ДОБРОТИ І МИЛОСЕРДЯ»

У Маїв, Тамари Миколаївни і Миколи Олександровича, — вісімнадцятеро дітей! Правда, ви здивовані? Сім з них — свої, кровні: Сергій, Микола, Олександр, Тетяна, Богдан, Тамара, Світлана. А ще одинадцять вони взяли на виховання з дитячих будинків Харківщини. Можна сказати: «сімейний дитбудинок» (це якщо вжити модний нині термін), але до великої родини Маїв це визначення ніяк не пасує. Бо це — сім'я!

Як добре, що є в нашому жорстокому сьогоденні такі, як Тамара Миколаївна і Микола Олександрович! Хвала світові, що він спарував цих відвертих, красивих і щирих душею людей! Вдивляючись у їхні обличчя, що водночас випромінюють заклопотаність і радість, розумієш: так повинно було статися! І все ж запитую, як наважилися на такий неординарний в наш час крок?

На долю Тамари і Миколи (як і багатьом їхнім ровесникам!) випало післявоєнне лихоліття. Дівчатко добре сьорбнуло напівсирітської юшки (при мачусі, яка більше турбувалася про «мандрівних» чоловіків, ніж про чужу дитину), а хлопчик Миколка виростав на очах «сирітського дому» — сільського дитбудинку, мешканці якого відверто заздрили йому: «В тебе є батько!».

Життєві шляхи двох добрих людей перетнулися, з'єдналися в одну дорогу любові і щастя, довіри і взаєморозуміння. З кохання виколисувала Тамара Миколаївна бажаних діточок, в усьому покладаючись на Миколу Олександровича. А йому, як людині військовій, додавали клопоту зірки на погонах: служба є служба! Не раз чув пропозиції поїхати в «теплі країни» (радником до африканської країни!), але Микола Олександрович з дружиною не могли лишити напризволяще старшеньких діток (як легко це роблять любителі «валюти»!). Так що посада в стінах танкового училища цілком влаштувала офіцера, а Тамара Миколаївна клопоталася при дітях. Зараз Микола Олександрович — полковник, старший викладач кафедри бойових машин.

Маї якось спромоглися на «дачку» під Харковом, завели корову й іншу живність, сів Микола Олександрович за кермо УАЗ-452 («санітарка», що її виділили для сім'ї у військовій частині!). А на отой крок з «чужими» дітьми їх надихнув випадок: Тамара Миколаївна прочитала книжку «Роменська мадонна» — про Олександру Деревську з Ромен, котра виховала 47 прийомних діток! При першій же нагоді жінка поїхала до Ромен, поклала на могилу подвижниці букетик квітів. Десь у глибині душі Тамара Миколаївна вже відчула бажання пригобубити сиріток. Її потягло до дітей, обділених материнською ласкою: в дитбудинку пригощала сиріток домашніми пирогами, дарувала їм власними руками пошиті платтячка та костюмчики... А потім була передача про дитбудинки, яку вів з телестудії А. Лиханов. І те, що побачила Тамара Миколаївна (відчужені погляди діток, убогість помешкань, менторська постава вихователів), привело до наміру:

— Колю, візьмемо маленьких з дитбудинку?

Хіба міг заперечити дружині Микола Олександрович?

Так у квартирі Маїв з'явилася дівчинка Оленка. А невдовзі з'ясувалося, що в інтернаті недалеко від Харкова виховується її братик Олексійко. Ясна річ, взяли і його: сестра і брат мають бути разом!

Згодом родину на Холодній Горі поповнили діти-сироти з інших дитбудинків. Четверо — наприкінці 90-го року. Звичайно, перш ніж їх узяти, Маї зважили свої можливості. Бо ж підняти на ноги стільки дітей — справа в наш час складна, дуже складна! І все ж, незважаючи на скруту, перший на Харківщині «сімейний дитбудинок» став реальністю! Дітям у ньому, як у рідному домі, при турботливих матері і батькові. Спочатку залякані, як зайчата, що бояться кожного шереху, прийомні діти на очах подружжя оживали, оговтувалися в незвичних для них умовах теплої домівки. І Оленка з Олексієм, і Віталик з Генею (рідні братики!), тририічна Женя, Сергійко, Катруся і ще четверо малюків — усі стали звати Тамару Миколаївну мамою. Бо ж недаремно в народі кажуть: не та мати, що породила, а та, що приголубила!

У сімействі Маїв панує неписаний закон розподілу «домашніх обов'язків»: кожна дитина має свою ділянку роботи. «Главенствує» в квартирі Тамара Миколаївна, а на Миколі Олександровичу — «дачка» і всі інші «промисли». Доброю опорою стали для батьків старші: Сергій, Микола, Сашко — курсант танкового училища і Таня — студентка педучилища.

Знають про «невеличку сімейку» Маїв у Жовтневому районі Харкова. Відповідним чином реагують на факт існування «сімейного дитбудинку» місцева влада і громадськість. Маї одержали ще одну трикімнатну квартиру (на своєму поверсі), йде мова про «відселення» в однокімнатну старших дітей. Фактично багатодітна сім'я на утриманні Дитячого фонду, але допомагають їй чим можуть і обласна Рада народних депутатів, і профспілки, рада жінок, комітет комсомолу, і, звичайно, танкове училище (хоч тут більше «проголошених» пільг для Миколи Олександровича, ніж реальних зрушень!). Був у Маїв і голова облради В. Масельський. А заступник голови Жовтневого райвиконкому А. Дорожко якось навідався на машині з тонною картоплі: допомога від району! Радісно подивовані, приймали діти на Різдво подарунки від митрополита Харківського і Богодухівського Никодима. Та й святий отець теж був подивований не менш: «Це ж справжній храм добросердя і християнської любові до ближнього!».

І все ж не все так безхмарно в будинку Маїв, як того хотілося б. Двоє діток (мати-наркоманка) мають фізичні вади, і Тамара Миколаївна приділяє їм найбільше уваги, тільки їй відомими прийомами ставить на ноги. А то згоріла «дачка» (електричне замикання!), а там же худоба, птиця. Спасибі, відгукнулися, допомогли люди з Чугуївщини: дали корову. А комсомольці Харківського району — поросят, курей, овець. Зараз Маї завершують будівництво нової дачі.

Аморальний наш побут, знервовані черги і жорстке торговельне безладдя не рідко доводять Тамару Миколаївну до сліз, наражають на невдоволених молодиків і безсоромних жіночок: куди, мовляв, преш та лізеш! Додали тепер клопоту сім'ї Маїв і нові ціни, бо яка вже тут компенсація відшкодує всі їхні витрати! І все ж Маї вважають, що діти в них нічим не обділені, і живеться їм краще, ніж у деяких «благополучних» родинах...

«Сімейний дитбудинок» Маїв називають по-різному: «острів доброти», «храм милосердя», «дім радості». А я, зважаючи на професію Миколи Олександровича, назву його «плацдармом». Колись, у війну, жменька сміливців закріплялася на клаптику відвойованої землі, а слідом за ними йшла лавина війська — і плацдарм розширювався! Мужні люди, Тамара Миколаївна і Микола Олександрович, виборюють свій «плацдарм» добра і милосердя в розбурханому, тривожному світі і кличуть нас усіх до свого порогу. Ідіть же, люди, на їхній поклик і будьте щасливі так, як «невеличка» сімейка Маїв.

Іван ШКВАРКО.

Харків.

P. S. Гонорар за публікацію прошу переслати Тамарі Миколаївні Май. А для тих, кого схвилювала моя оповідь і хто хоче чимось допомогти цій сім'ї, сповіщаю її адресу: 310034, м. Харків-34, вул. Свердлова, б. 177, кв. 52.

ДИТЯ СКАЖЕ, ЯК ЗАВ'ЯЖЕ

Збіглося ж!

— Мамо, коли мене приніс лелека?

— Двадцятого травня...

— Дивись, як збіглося... Саме на день мого народження!

Що скаже татко

Мама дорікає Петрикові:

— Вже десята година вечора, а ти досі не спиш... Що скаже татко, як прийде додому?

— Татко скаже: «Що в нас сьогодні на вечерю!»

Сивина

— Мамо, чому в нашого татка голова посивіла? — запитує Петрик.

— Тому що він порозумнішав...

— А ти коли посивієш?

Бігун

Мама купає Петрика і примовляє:

— Бач, який красень! Виростеш, синку, всі дівчата будуть за тобою ганятися...

— Так я ж бігаю швидше за них! — гордо відповідає Петрик.

Дилема

— Мамо, можна, я піду на вулицю погратися з Мишком?

— Не можна! Хіба не знаєш, який він хуліган?

— Тоді можна, я піду його поб'ю?

Не забаряться

Батьки пішли на весілля, а Петрика й Оксанку лишили дома.

— Коли вже татко і мама прийдуть? — хникає Петрик.

— Скоро, — каже сестричка, — як тільки тьотю Раю видадуть заміж...

Голодна

Онука мовить:

— Бабуню, я така голодна, така голодна!

— Дитя моє, сідай, я хутко насиплю тобі каші...

— Ні, бабуню, на кашу я не голодна. Я тільки на цукерки...

Доросла

Оксанка проситься до мами на руки.

— Облиш, — заперечує мама. — Ти вже доросла...

— Якщо доросла, тоді купи мені чобітки на високих підборах!

Як мама

— Давай пограємося у тата і маму, — пропонує Петрик сусідській Оленці.

— Ах ти ж ірод паршивий! — чує у відповідь. — Щоб тебе і на тім світі трясла лихоманка!

— Чому ти накинулася на мене? — дивується Петрик.

— Це так мама говорить на татка, — спокійно мовить Оленка.

Інших немає

— Петрику, чому ти приходиш до школи з брудними руками? — запитує вчителька.

— А в мене інших немає...

Не йдіть у лікарі!

Петрик запитує сусідського Мишка:

— Ким ти станеш, як виростеш?

— Лікарем, — відповідає товариш.

— Ну й дурень! Лікареві ж треба кілька разів на день руки мити!

Говори конкретно!

— Вам часом не розповідали в школі, що таке секс? — запитує тато Петрика.

— Ні... А що тебе конкретно цікавить?

ДО ПЕРШОГО НЕЩАСТЯ

Уперше я одружився в двадцять років. Непогану дівчину собі знайшов, але, мабуть, ми обоє тоді поспішили, рано почали будувати сімейне життя. Одне слово, не склалося воно у нас — розлучилися. Вдруге наважився написати заяву до ЗАГСу, коли мав двадцять вісім. Цього разу, здавалося, пощастило. Добре жили, дружно. Спочатку був я в приймах. Потім купили собі з Галиною хату — гроші дали мої батьки, і я заощадив трохи за роки холостякування.

Життя з Галею у нас ладилося доти, поки я тяжко не захворів — крововилив у мозок. Переніс кілька операцій, але від наслідків крововиливу не врятували: став інвалідом другої групи.

Звичайно, надриватися по господарству я вже не міг. Навпаки, лікарі радили не перевтомлюватися, а ще краще поїхати в санаторій. Послухав я тієї поради — поїхав. А коли повернувся, застав у власному дворі нового хазяїна. Галина навіть за ворота мене не пустила. Мовляв, їй здоровий чоловік потрібен, а не каліка. Не віддала мені нічого і з нажитого нами майна. Більше того, не повернула навіть татового «Москвича» та причепу до нього, що стояли у нас. Як старого непотрібного тепер пса вигнала на вулицю — і все.

Я звернувся по допомогу до сільської Ради. Там направили мене до суду, міліції і прокуратури. Але й правоохоронці не захотіли морочитися з моєю бідою. Насилу ми відсудили автомашину й причеп, але в такому стані, що батько мій аж жахнувся. А мені дружина так нічого й не віддала. Наче я не працював, не заробляв гроші на хату і на все, що у ній. Суд чомусь стоїть за нею горою. Може, й справді каліка нікому не потрібен: ні сім'ї, ні державі?

Микола БОСИЙ.

с. Дніпровське Дніпропетровської області.

ВИ ПОТРІБНІ КІЦА

Якщо ви хочете отримати спеціальність, що цінується в усьому світі, якщо ви бажаєте на власні очі побачити світ, якщо ви відчуваєте у собі технічний хист і цікавитеся авіаційною технікою, новітніми досягненнями науки, прагнете працювати на найсучаснішому устаткуванні та за найсучаснішими методиками,— вступайте до Київського інституту інженерів цивільної авіації!

На таких восьми факультетах інституту навчаються нині студенти, аспіранти й докторанти: льотної експлуатації повітряних суден, механічному, авіаційного обладнання, авіаційного радіоелектронного обладнання, автоматики й обчислювальної техніки, авіаційних робіт і перевезень, аеропортів, авіаційної наземної техніки.

Від свого заснування в 1933 році інститут підготував для Аерофлоту та інших відомств нашої держави, для іноземних авіакомпаній багато десятків тисяч висококваліфікованих авіаінженерів. Свого часу в нашому інституті навчався та успішно закінчив його в 1937 році двічі Герой Соціалістичної Праці академік АН СРСР генеральний конструктор міжпланетних кораблів В. Челомей. На авіаційному факультеті Київського політехнічного інституту, з якого виріс КІЦА, опановував ази своєї спеціальності інший видатний генеральний конструктор ракетно-космічних систем — С. Корольов. Нашими випускниками є багато інших видатних вчених і спеціалістів — їх можна знайти тепер в усіх світах, адже іноземна авіаційна думка теж де в чому базується на кадрах, що були підготовлені в Києві.

Адже кількість тих, що навчаються, матеріально-технічна база нашого інституту в декілька разів більші, ніж у будь-якому з таких споріднених вузів галузі, як Ризький інститут інженерів цивільної авіації, Ленінградська академія цивільної авіації, Московський інститут інженерів цивільної авіації, Кіровоградське вище льотне училище, Актюбінське вище льотне училище. Чотирнадцять студентських гуртожитків, дванадцять навчальних корпусів, палац культури, поліклініка, науково-технічна бібліотека, спортивний комплекс, стадіон з футбольним полем, навчальна авіаційно-технічна база з аеродромом, радіополігон, спецавтополігон, експериментально-виробничі майстерні, ангар для літаків, аеродинамічна труба, термобарокамера, тренажерний комплекс, обчислювальний центр — всім цим і багато чим іншим можуть користуватися студенти, аспіранти й докторанти КІЦА. Неабияка заслуга у тому, що наш навчальний заклад посідає одне з провідних місць серед подібних в Європі, ректора інституту професора П. Назаренка. Він очолює кафедру технології ремонту літальних апаратів. Решта наукових підрозділів інституту також має висококваліфікованих керівників-науковців. Сьогодні тут працюють близько ста докторів наук, професорів, понад п'ятсот кандидатів наук, доцентів. Більшість з них займається активною науковою роботою з актуальних проблем цивільної авіації в рамках науково-дослідного сектора вузу.

Завдяки цьому КІЦА щорічно готує понад тисячу керівних працівників цивільної авіації на факультеті підвищення кваліфікації. Нині в аспірантурі навчаються більше двохсот радянських і зарубіжних аспірантів і майже триста претендентів на вчений ступінь кандидата наук. За період з 1953 року підготовлено близько тисячі аспірантів, з яких майже сімсот вже успішно захистили дисертації.

На очному та заочному відділенні КІЦА навчається багато тисяч студентів, в тому числі більше ніж півтори тисячі — з вісімдесяти держав Європи, Азії, Африки, Латинської Америки.

Підготовка радянських очних аспірантів проводиться виключно за цільовими замовленнями підприємств і організацій Аерофлоту та інших відомств, в першу чергу українських. А от щодо зарубіжних очних і заочних аспірантів, то їх підготовка здійснюватиметься в основному на контрактній (валютній або бартерній) основі.

У 1988 році при КІЦА, як одному з провідних вузів країни, відкрито очну докторантуру. Нині тут навчаються вже двадцять шість докторантів. Інститут готує також аспірантів і претендентів за двадцятьма спеціальностями, а докторантів — за шістьма. Щодо таких спеціальностей, як «Експлуатація повітряного транспорту», «Тертя та знос у машинах», «Системи приводів», «Динаміка, балістика і управління рухом літальних апаратів», «Динаміка, міцність машин, приладів і апаратури», то з них наш інститут є одним з базових у країні у підготовці кандидатів і докторів наук.

Останнім часом керівництво інституту, факультетів, кафедр багато зробило для перебудови й подальшого підвищення якості та ефективності підготовки науково-педагогічних працівників. Якщо десять років тому щорічно захищали кандидатські дисертації всього двадцять аспірантів і претендентів інституту, то останніми роками — майже п'ятдесят. Тільки в 1990 році докторські дисертації захистили тринадцять співробітників інституту. Це одні з найвищих показників поміж подібних вузів країни й республіки. В майбутньому, з урахуванням перших випусків очної докторантури, щорічно захищатимуться п'ятнадцять-двадцять докторських дисертацій докторантами й співробітниками КІЦА.

Тож такий потужний науковий і професорсько-викладацький потенціал, що буде створено, дозволить у майбутньому вивести КІЦА до числа кращих вузів цивільної авіації Європи. Вступайте до Київського інституту інженерів цивільної авіації!

* * *

Київський інститут інженерів цивільної авіації оголошує прийом до очної і заочної аспірантури на 1991 рік за такими науковими спеціальностями:

- 01.02.04. Механіка твердого тіла, що деформується.
- 01.02.06. Динаміка, міцність машин, приладів і апаратури.
- 05.01.01. Прикладна геометрія та інженерна графіка.
- 05.02.03. Системи приводів.
- 05.02.04. Тертя та знос у машинах.
- 05.07.01. Аеродинаміка і процеси теплообміну літальних апаратів.
- 05.07.09. Динаміка, балістика й управління рухом літальних апаратів.
- 05.09.03. Електротехнічні комплекси й сисистеми, в тому числі управління й регулювання.
- 05.12.04. Радіолокація і радіонавігація.
- 05.12.17. Радіотехнічні й телевізійні системи та пристрої.
- 05.13.01. Управління в технічних системах.
- 05.13.06. Автоматизовані системи управління.
- 05.13.13. Обчислювальні машини, комплекси, системи й мережі.
- 05.22.13. Навігація й управління повітряним рухом.
- 05.22.14. Експлуатація повітряного транспорту.
- 05.23.01. Будівельні конструкції.
- 05.23.11. Будівництво автомобільних доріг і ародромів.
- 05.23.17. Будівельна механіка.
- 08.00.05. Економіка, планування, організація управління народним господарством і його галузями.
- 08.00.13. Економіко-математичні методи.

Прийом до очної докторантури на 1991 рік за такими науковими спеціальностями:

- 05.07.01. Аеродинаміка й процеси теплообміну літальних апаратів.
- 05.02.04. Тертя та знос в машинах.
- 05.02.03. Системи приводів.
- 05.22.14. Експлуатація повітряного транспорту.
- 05.22.13. Навігація й управління повітряним рухом.
- 05.07.09. Динаміка, балістика й управління рухом літальних апаратів.

Повністю оформлені документи приймаються від тих, хто вступає до аспірантури та докторантури, з 3 травня по 20 вересня 1991 року за адресою: 252058, КИЇВ-58, проспект Космонавта Комарова, 1, відділ докторантури й аспірантури КІЦА (корпус 1, кімната 219). Зарахування до аспірантури й докторантури — з 1 грудня 1991 року. Телефон для довідок: 483-72-13. Ми чекаємо!

ДАРУНКИ ДІСТАЛИСЬ АДРЕСАТУ

Широкий болільницький загал знає про те, що в січні нинішнього року футболісти київського «Динамо» готувалися до нового сезону в Німеччині. Там вони зіграли товариський поєдинок з відомим клубом бундесліги «Штутгарт». Обидві команди, звичайно, цікавив результат матчу. Але були у тієї спортивної зустрічі інші мотиви — гуманні.

Обидва футбольних колективи домовилися тоді, що всі кошти, зібрані від продажу квитків, будуть витрачені на придбання медичного устаткування та ліків для київських лікарень, зокрема для дитячих.

Суму зібрали тоді чималеньку—півмільйона марок. Німецькі друзі (не боятимемося цього слова) виконали своє слово, придбали все, що обіцяли. Нарешті, цей дорогоцінний вантаж, враховуючи нинішній наш голод на ліки і устаткування, прибув до столиці України. Той, хто був присутній на календарному матчі чемпіонату Радянського Союзу між київським «Динамо» і їхніми московськими одноклубниками на Республіканському стадіоні, стали свідками того, як президент ФК «Динамо» (Київ) Віктор Безверхий і члени ради ФК «Штутгарт» Хельмут Шмідт та Карл-Хайнц Лорбер вручили сертифікат на володіння цим надгуманним вантажем представникам медичних закладів Печерського району і нещодавно створеної асоціації «Чорнобиль».

Ці дарунки від серця вже передані лікарням №№ 7 (дитяча), 9, 12, 23, першому пологовому будинку.

— Слава Богу не перевелися ще добрі люди,— говорить головний лікар сьомої дитячої лікарні Валентина Брудько. — Вони є у всьому світі і в міру можливостей відгукуються на наше важке становище. Ми вдячні музикантам духового оркестру з Нідерландів, які передали нам ліки. А ще євангелійській групі Джона Геста зі США, яка приїхала до Києва, до речі, на запрошення ФК «Динамо». Американські християни привезли всього потроху. Але все то дуже цінні речі. Скажімо, хірургічний інструментарій використали того ж дня. І, звичайно, всі ми розчулені спільними дарунками футбольних клубів Києва та Штутгарта. Це і сухе молоко, і апарати АМБУ для реанімації, і тонометри, і найсучасніших конструкцій ноші, і пледи, і ліки, і дитячі ваги. Все це дефіцит, як майже все тепер у нас. Тому щирий уклін нашим благодійникам...

Ну а президент ФК «Динамо» (Київ) Віктор Безверхий зауважив:

— Не можу сказати, що ми такі вже й багаті. Але наша спільна благодійницька акція з ФК «Штутгарт» не перша, і, зрозуміло, не остання. Робити добро тим, хто цього потребує, особливо дітям, свята справа. І ми не забуватимемо цього ніколи.

Що ж, поступово змінюються наша свідомість, наші душі. А це значить, що ми хоч і поволі, але все ж наближаємося до справжньої людяності у відносинах.

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

Хокей

ЧУТКИ І РЕАЛЬНІСТЬ

Приводом для нашої зустрічі з Василем Фадєєвим — одним з тренерів хокеїстів київського «Сокола» стала публікація в «Советском спорте», в якій кореспондент цієї газети в Свердловську розповів про занепад хокейної команди «Автомобіліст». З нею вирішили розпрощатися одразу одинадцять гравців. Дехто з них вирішив податися до Києва — так стверджував журналіст.

— Наскільки це відповідає дійсності? — запитав В. Фадєєва.

— Ніяких заяв від свердловських хокеїстів ми не отримували. Попросився до нас лише 19-річний нападаючий з мінського «Динамо» Руслан Тужиков. Ми дотримуємося взятого курсу: комплектуватися лише за рахунок вихованців своєї СДЮШОР. Беремо їх чи одразу, чи після обкатки в ШВСМ «Сокіл-2». От і цього разу залучили з нашого «фармзклабу» Турищева, Гончаренка, Бобровникова.

— Ходять чутки, що команда зазнала серйозних кадрових втрат?..

— Ми не робимо ніяких секретів з цього. Справді, завершили виступати за «Сокіл» захисник Ширяєв і нападаючий Юлдашев. Шкода, звичайно, розлучатися з такими відмінними майстрами. Але вони вірою і правдою відслужили «Соколу». Тепер поїдуть грати до Швейцарії.

— А в якому клубі виступатимуть кияни?

— На них претендують дві команди — «Давос» та «Біль». Раміль та Валерій віддають перевагу другому колективу, що знаходиться в містечку неподалік Цюріха. Але остаточно все має вирішити Федерація хокею Швейцарії.

— Ви не сказали ще й про тренерські зміни.

— Так, Анатолій Богданов підписав контракт з фінським клубом «Ільвес» (Тампере) і найближчими днями вирушає до країни Суомі. У серпні Анатолій Васильович привезе своїх нових вихованців до Києва. Тут пройде міжнародний турнір, в якому візьмуть участь: «Сокіл» (Київ), «Ільвес» (Тампере), «Слован» (Братіслава), ШВСМ «Сокіл-2» (Київ), і, можливо, ще один клуб з ЧСФР — «Попрад». Було б добре, якби ці змагання проходили під егідою, скажімо, вашої газети.

— Що «Сокіл» робить тепер?

— Команда проводить тренувальний збір у Гантіаді. І днями має повернутися додому. В червні у нас відпустка...

Інтерв'ю взяв Віктор ГЕНЧУК.

ІСТИННО КУБКОВИЙ ТУРНІР

Боротьба за золоту олімпійську медаль на хокейному турнірі-92 в Альбервілі (Франція) вирішиться в справжньому фіналі. Такий його статут, який прийняв конгрес Міжнародної федерації хокею (ІІХФ).

Як і раніше, 12 команд, розподілені на дві підгрупи, спершу проведуть коловий турнір (кожний з кожним). А потім за системою «плей-офф» по чотири найкращі збірні з кожної підгрупи визначать олімпійського чемпіона: переможець першої групи зіграє з командою, яка посіде четверте місце в другій і т. д. А ті колективи, які були п'ятими і шостими в групах, проведуть між собою кваліфікаційні матчі.

Усього під час 16-денного турніру відбудеться 46 матчів. По підгрупах команди—учасниці олімпійського турніру розподілено так:

«А». Швеція, США, Фінляндія, Німеччина, Італія, Польща.

«Б». Канада, СРСР, ЧСФР, Швейцарія, Норвегія, Нідерланди.

Теніс

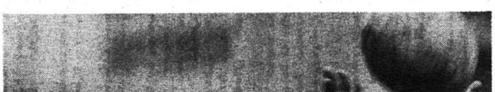
Чотири мільйони—призи «Уїмблдона»...

Вперше призова сума знаменитого тенісного турніру в Уїмблдоні сягне нинішнього року чотирьох мільйонів фунтів стерлінгів. Про це повідомили організатори турніру, пише з Лондона кореспондент агентства Рейтер.

Провідні гравці світу, яких незмінно збирає Уїмблдон з 24 червня по 7 липня, змагатимуться цього разу за 4010970 фунтів стерлінгів (6,8 мільйона доларів), що на п'ять відсотків перевищує минулорічну суму.

Переможець в одиночному розряді дістане 240000 фунтів (410000 доларів), переможниця — 216000 (368000 доларів).

Хіба можна порівнювати ці «суперпремії» з першим професійним Уїмблдонським турніром 1968 року, коли чемпіон Род Лейвер з Австралії отримав 2000 фунтів, а Біллі-Джін Кінг (США) — 750 фунтів за перемогу в одиночному розряді серед жінок?...

Регбі — гра чоловіча.

Фото Миколи БОЧКА.

Біля футбольного глобуса

А ІСПАНЦІ — ПРОТИ

Кореспондент агентства Франс Пресс передає з Мадріда:

— Футбольна федерація Іспанії виступає проти членства Гібралтара в Міжнародній федерації футболу (ФІФА). Президент іспанської федерації Анхель Марія Вільяр сказав, що ФІФА запитувала його про можливість британської колонії приєднатися до Англійської національної федерації. Англійці підтримують такий варіант. Іспанія ж вимагає повного суверенітету для Гібралтара, звідси й такий погляд на його футбольну належність.

КОВАЧ КОНСУЛЬТУВАТИМЕ ЗАВАРОВА

Знаменитий футбольний тренер Стефан Ковач, який свого часу працював з легендарним «Аяксом» (Нідерланди), запрошений технічним радником до французького клубу «Нансі». Це команда, за яку нині виступає киянин Олександр Заваров, еквілібрує між першою та другою лігами французького футболу.

МІСЦЕ ЗУСТРІЧІ ЗМІНЕНО

Через епідемію холери в Південній Америці чемпіонат світу з футболу серед юніорів (вік—до 17 років), який мав пройти з 14 серпня по 1 вересня, перенесено з Еквадора до Мексіки.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор
Сергій ПРАВДЕНКО

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора — Анатолій Горлов.

Чергові редактори — Анатолій Бень, Наталія Дзюбенко.

Автори макета — Анатолій Мироничев, Євген Українець.

Випусковий — Олексій Бондаренко.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Леся Онищенко, Галина Каблак, Галина Адамович, Антоніна Голик, Валентина Лукаш, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Буднікова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти: Віктор Процун, Раїса Гринюк.

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03150971